

Răsunetul cultural

Magazin literar și artistic

Realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

An. XI; Nr. 8 (124), august 2023

Apare lunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Cluj

ISSN 2784-0034 ISSN-L 2784-0034

Vacanțele copilăriei

Laura Poantă

Irina Petraș, Alexandru Jurcan, Mihaela Mudure, Laura Poantă,
Horia Gârbea, Liviu Ioan Stoiciu, Vasile V. Filip,
Simona-Grazia Dima, Mihaela Aionesei, Olimpiu Nușfelean,
Ștefan Jurcă, Valentin Marica

pag. 2-5

Serile de la Casa Poetului, la a X-a ediție

Dinu Flămând, Premiul Opera Omnia

pag. 10

Poezia e la Bistrița

Gabriela Adameșteanu, Premiul pentru Literatură al orașului Bistrița

pag. 6-9

Dialog cu Suly Bornstein Wolff

pag. 12-13

Olimpiu Nușfelean

Gonflarea editorială

Inflația este un dezechilibru major prezent în economia oricărei țări, dezechilibru mult studiat și puțin luat în seamă la noi, reprezentat de o creștere generalizată a prețurilor și de scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale. Dar inflația nu e specifică doar... economiei. Se pot face legături și cu „domeniul de producție literară”. Am mai făcut asemenea asocieri. În ceea ce privește lumea literară, în speță scriitoricească, am putea spune că inflația reprezintă un dezechilibru (major?) prezent pe piața literară, generat de o creștere (generalizată?) a producției editoriale și scăderea simultană a puterii literaturii. Se vorbește mult, într-un fel de continuă luare în seamă, de scăderea interesului pentru literatură. Temă riscantă pentru scriitori. Pentru că, în lumea largă, tiraje enorme mai există. Tehnica editorială s-a perfecționat, cărțile – ca obiect publicistic – se produc mai ușor decât într-un atelier de... incunabule, sînt frumoase, ca să nu zic din ce în ce mai frumoase. (În paranteză fie spus, e în scădere însă aportul unor graficieni în realizarea copertelor.) Altfel, lucrurile merg, să zicem, bine. Dar majoritatea scriitorilor nu pare mulțumită de impactul de lectură al cărților, al literaturii. În ciuda unei asemenea situații, scriitorii – unii scriitori, dar, parcă, cei mai mulți - se străduiesc să publice continuu, din ce în ce mai mult, uneori pînă la sinucidere. Am zis sinucidere? Da, o să revin asupra acestei păreri.

De ce o asemenea înclinație, de a publica noi și noi titluri, cu nemiluita? Fenomenul, mai ales de factură socială și psihologică, e greu de configurat în cîteva cuvinte. Producerea de carte, din punct de vedere tehnic, cum spuneam mai sus, a devenit mai ușoară și mai lesne/ leneș de realizat. Zic și „leneș”, pentru că, în momentul în care nu te mai așezi în fața unei biblioteci universale, pe care acum obișnuiești să o ignori, este destul de comod să te adresezi unui tipograf care să-ți pună pe hîrtie „făcătura”. Nu tu lectură, nu tu studiu aprofundat, nu tu pătrundere, cu venerație, în tainele unor opere literare, nu teamă de creativitatea unor înaintași, pe care îi ignori. Cu dezinvoltură. Cu ignorare a ceea ce s-a scris înaintea ta și a ceea ce se scrie în jurul tău. Ignorare care poate fi înzorzonată însă cu tot felul de nazuri... personale. E vorba de o falsă raportare la literatură, de o cultură precară a cărților și a scrisului în sine, de o slabă așezare în fluxul cultivării literaturii. Dar pentru cei slabi (de cuget?) se pare că merită o asemenea aventură. Pentru că publicarea unei cărți seamănă și cu o aventură și, cum ocaziile de a trăi o aventură reală în lumea de azi, cînd nu oricine găsește o punguță cu doi bani de aur, cu cîțiva bani de tablă scoți o carte și te dai mare pe scara de la bloc sau, în ocazii fericite, chiar în tot blocul unde trăiești. De multe ori, publicarea unei cărți este o simplă aventură personală a unui individ, care se autointitulează autor sau, mă rog, scriitor, „stare” care-l îmbată doar pe autor și pe nimeni altcineva. Într-o cultură a banului, publicare de cărți e de multe ori o afacere cu bani, dar nu de cîștig de bani din partea autorului, ci de cheltuit bani, personali sau publici. Și, în fond, e bine, decît să dai bani pe țigări și pe alcool, mai bine îi dai pe tipărirea unei cărți, că de scris nu-i mare lucru..., n-ai nevoie de prea multă energie.

Publicarea de cărți în neștire este expresia unui eu orgolios, care vrea să se afirme cu orice chip, chiar sub chipul modestiei, pe care cultura socială postdecembristă l-a descătușat. Punîndu-se accentul pe tendințele de dezvoltare/ manifestare personală prin orice modalitate, cu ignorarea celui de lîngă tine și a experiențele acumulate de tradiție, fiecare se lansează în zbor, într-un zbor sinucigaș, cu ignorarea sinelui. Da, a sinelui. Creația e operă de cercetare a sinelui, dar autorii leneși nu-și explorează sinele profund, ci niște motive și clișee prăfuite, spre care le deschide calea o cultură precară. O cultură generală precară, și apoi una slab literară.

Într-o lume în care este greu de stăpînit, dărmite de stopat, consumul de droguri, publicarea de cărți/ titluri în neștire e și un drog, pentru care nu poți fi inculpat. Zic publicarea de cărți ca drog și nu citirea de cărți... Îndepărtîndu-se de sine, asemenea autori se îndeapărtează și de suflet. Oricît de lacrimogene ar fi creațiile lor, acestea sînt fără suflet, ca niște păpuși gonflabile. E vorba de o gonflare a eului, comisă printr-o gonflare pe care aș numi-o editorială. Sufletul inocent al poetului universal, al scriitorului universal se pierde sub un morman de titluri obosite. Există și scriitori care au o anumită ritmicitate a scrisului, o febrilitate aparte, ilustrată și prin număr sporit de opere lansate în lume, dar e goală de sens imitarea lor. Drogul autoafirmării cu orice preț, care preț de multe ori e foarte scăzut, îți înțeptoșează privirea limpede spre realitate. Asta e. Te sinucizi, acoperit de titluri... literare ca de niște frunze vâlurite de vînturile toamnei.

Unii dintre noi își amintesc poate de un venerabil poet bistrițean care se lăuda cîndva că a scris un „poem” de lungimea *Lucaferului* eminescian. Dar esența și farmecul literaturii nu stă în asemenea imitații. Publicarea de titluri cu nemiluita este de multe ori în consonanță cu producerea de pietre pentru un mormînt sigur. Se creează un sentiment de suficiență, de repetiție, de prudență receptivă din partea cititorului. Nici nu mai știi ce să crezi. Încerc o configurare a unui fenomen, pe care nici nu sînt sigur că îl pot cuprinde în întregime, într-o încercare de duminire personală și nu neapărat de respingere cu înrîncenare. Pe la începutul *Jurnalului* său, recent publicat, poetul Ion Urcam mărturisea: „De ce scriu atît de puțin? Nu vreau să spun că ar trebui neapărat să scriu mult, dar un ritm de cinci-șase texte pe an e infim. E prea puțin ca să fii prezent, astăzi, cînd argumentul cantitativ e o obsesie a celor care scriu, ca și a celor ce nu scriu. // Știu bine că s nobismul cărții pe an calendaristic, de care toți sînt bîntuiți, e o prostie, dar asta nu mă justifică. Ar trebui să scriu nu doar ceva mai mult, ci și mai bine!” E o concluzie la cele spuse de mine mai sus? Dar cum e să scrii mult și totuși să nu fii prezent în orizontul literaturii, neluat în considerare de critica literară? Și, de fapt, să nu faci nimic pentru viața literaturii.

Anchetă Răsunetul cultural

După ce terminați școala și puneți ghiozdanul în cui cum era vacanța dumneavoastră de vară (vacanța mare) din timpul cât ați fost elev?

Ce vă plăcea să faceți cel mai mult și ce nu vă plăcea, dar vă puneau părinții (bunicii) să faceți?

Ce nu vă lipsea din vacanțele copilăriei și ce uitați intenționat acasă?

Dar acum?

Menuț Maximilian

Irina Petraș

Strada copilăriei

Cînd spun *vacanță*, îmi vine imediat în minte strada copilăriei: Aleea Teilor. Un șir de vreo douăzeci de case, cu grădini mari în spate și grădinițe de flori în față; împrejmuite cu un gard viu înalt și des, cît să te simți apărut și *la tine*, apoi aleea propriu-zisă cu tei și castani uriași, străjuți de un șir de ploi înalți de-a lungul Hîrtibaciului; la cele două capete, aleea era închisă cu gard și cu o cruce de lemn rotitoare, ca să nu poată trece decît oamenii, nu și mașini ori căruțe – era, așadar, o curte nesfârșită în care jocurile nu se mai terminau.

Grădina noastră era făcută anume să te simți în largul tău: iarbă, flori, tufe de zmeură și mure, de agrișe și *rozenchine* (strugurei), boltă de trandafiri și de viță de vie. Jocurile nu se mai sfîrșeau: de-a școala (eu fiind profesoara, firește!), dar și, culmea, de-a războiul – aveam o organizație secretă, *Mondiala*, cu cod secret, cu misiuni de urmărire, știam și *morse* –, de-a *mingea popoarelor*, de-a *calul* (nu știu de ce se numea așa: *calul* cu zece figuri, *calul* cu douăsprezece!), cu mingea bătută de perete după scheme complicate. Și *de-a casa*. În alte locuri, i se spune, am aflat mai târziu, *de-a mama* și *de-a tata*: ei decid mai ales și mai sigur apartenența.

La noi, jocul era *de-a casa* – poate dintr-un mai puternic *instinct* al legării de o împrejmuire solidă. Cum strada *mea* era nouă, aveam materiale de construcție berechet, ne puteam încropi oricînd căsuțe. Cel mai grozav era cînd se pornea o ploaie din senin și noi aveam unde să ne adăpostim – această experimentare a virtuților adăpostitoare ale casei *tale* era minunată. În *gârlej* (gârlici) la pivniță am deschis, într-o vară, un teatru de păpuși: ascunsă după o pătură prinsă în cuie, jucam poveștile fraților Grimm cu păpușile costume de mine cu hăinuțe din zdrențe. Copiii din vecini urmăreau spectacolul așezați pe scînduri sprijinite pe cărămizi (din coliba vremelnice demolată). Improvizațiile succesive erau proba, degustată cu încântare, că mă aflam pe un teren sigur – casa și curtea *noastră* – și îmi puteam îngădui ispitiri ale vulnerabilității.

Îmi vin în minte sumedenie de secvențe și povești din acei ani '50 și '60 ai copilăriei mele, toate într-o lumină aurie, de vară prelungă: minunile de la târgul săptămînal, cu turte dulci cu ogîndă, cu papagali ghicitori de noroc, cu *ringășpil*... Plimbările de duminică, pe strada principală, erau pași de dans în întîmpinarea și acceptarea ritualică a celorlalți. Îmbrăcați frumos, eram pe jumătate și de bunăvoie străini și ne puteam reînnoi cunoștința prin trecerile repetate unul pe lîngă celălalt, prin privirea proaspătă, de re-punere în contact, a atmosferei duminicale. Un soi de *re-start* al mecanismului comunitar în stare să șteargă eventualele tensiuni/erori din cursul săptămîinii. Strada era un *spațiu de enunțare* privilegiat, la țesătura căruia migălea fiecare locuitor al târgului (am citit în unul din surprinzător de numeroasele *sîte-uri dedicate Agnitei pe internet că a fost de la început, din secolul 13, târg, nu sat, așezare anume întemeiată să favorizeze schimburi și conexiuni*).

Cum se întîmplă de obicei la oameni, amintirile din copilărie sunt tot mai frumoase pe măsură ce trec anii. Jocurile, lecturile de vacanță nu erau nicidecum tulburate dacă mi se cerea să îndeplinesc vreo treabă. Dimpotrivă, se potențau reciproc. Am învățat să gătesc, să cos la mașină, nici să plivesc straturile din grădină nu mi se părea prea greu. Aveam un rost în plus.

Alexandru Jurcan

Bivoli și cărți

Recunosc: vacanțele nu au depins de mine, ci de părinți, mai ales de duritatea vremurilor, a începutului CAP-urilor, cu dramele inerente. N-o duceam prea bine, deci vacanțele însemnau muncă la câmp. Aș fi preferat să nu se termine cursurile. Nu-mi plăceau muncile agricole – acum știu de ce. Tata – Dumnezeu să-l ierte – era harnic, dar impulsiv, nervos, nu avea tact...pedagogic, să-mi explice cum trebuia ținută mai bine coasa etc. Îmi plăcea cînd mă trimitea cu bivoli la păscut. Aveam bivoli, da, erau mîndria tatei. Ascundeam sub haină o carte. Furam lectura, acest viciu sublim, nepedepsit. Evadam în ținuturi incredibile, exotice, tentante. Uneori totul se termina brusc: apăsarea tatei și mă bruftulua, că bivoli ajunseseră în porumb.

Ce nu-mi lipsea din vacanță? Ploile acelea benefice, cînd nu mergeam la câmp și puteam citi în voie. Descoperisem *Mizerabilii* lui Hugo în dulapul școlii – cinci volume albastre, cam roase de șoareci. Cred că de acolo mi se trage dragostea pentru limba franceză, dar și pentru Paris. Puțin mai târziu a intrat și filmul în viața mea. Cînd sosea caravana cinematografică, mă cuprindea o agitație pozitivă, o euforie magică. Nu existau telefoane, deci n-aveam ce uita (intenționat) acasă. Oare acum las acasă telefonul în vacanță? Nu, atîta timp cît am cîteva persoane la care țin și nu sunt cu mine. În concluzie: slalomul premeditat printre micile obligații, serile cu prietenii din sat, lecturile – elemente suficiente pentru a configura un paradis ascuns în memoria afectivă. Poze...nu se prea făceau. Am totuși una...

Mihaela Mudure

Vacanța

Întocmai ca pentru mulți alți copii de vârsta mea, vacanța mare însemna o dislocare în alt spațiu. Era vorba de o plecare. Părăseam locul unde locuiam cu părinții și petreceam un răstimp la bunici. Alt loc, alte reguli, alți oameni. Câte o săptămână, zece zile mai mergeam fie într-o excursie cu școala, fie într-o tabără, fie într-un tur prin țară cu părinții, cu Skoda și apoi cu Dacia familială. Așa am ajuns să cunosc, cred, aproape întreaga Românie. Sunt rare colțurile din țară unde nu am fost.

Dar perioada cea mai lungă a vacanței era cea petrecută la bunicii materni care erau învățători într-un sat din nordul Gorjului și care mă torturau cu exerciții de matematică și dictări aproape zilnice. Am rămas cu oroarea temelor de vacanță, copilul trebuie să se odihnească în vacanță că de aia e vacanță. Odată ce pui ghiozdanul în cui, nu e cazul să îl dai jos până la începerea școlii, Și astăzi, după o viață întreagă de experiență cu elevii și cu studenții, cred același lucru.

Dar vreau să fiu onestă cu memoria bunicilor. Erau și lucruri care îmi plăceau la ei foarte, foarte mult. În primul rând, aveau o bibliotecă impresionantă în care se găseau o mulțime de cărți publicate în perioada interbelică. Chiar și eu, la vârsta aceea a copilăriei, îmi dădeam seama că erau niște obiecte care veneau din altă lume, precum niște artefacte care trecuseră dintr-un univers într-altul, probabil printr-o gaură de vierme, așa cum am văzut mult mai târziu în seriile science-fiction cu și despre Căpitanul Picard. Aici l-am descoperit pe N. Batzaria, autorul unor superbe cărți pentru copii pe care le semna cu pseudonimul Moș Nae. N. Batzaria nu exista nici în biblioteca școlii mele, nici în librării. Era o lectură rezervată vacanțelor la bunici. Mult mai târziu, am înțeles de ce. Macedo-român din sudul Dunării, N. Batzaria emigrase din Imperiul Otoman în România, după primul război mondial. Ziarist naționalist de orientare conservatoare, a murit în Gulagul românesc. Atât nașterea, cât și moartea îl asociau unor spații despre care nu se vorbea cu voce tare în vremea copilăriei mele.

Pe lângă biblioteca foșnind de cărți vechi, mai era și grădina bunicilor în care petreceam momente de visare la umbra unor nuci seculari și îmbătându-mă cu parfumul florilor sau al fructelor. Dar totul se termina abrupt când vocea ascuțită și fermă a bunicii mă chema să îmi dea o dictare ori să fac niște exerciții la matematică.

Tot aici, la bunici, am simțit pentru prima dată chemarea scrisului. Poate era influența acelei biblioteci fascinante... Aveam vreo zece ani când m-am apucat să scriu nici mai mult, nici mai puțin decât un roman. Nu îmi amintesc de unde aflasem de această specie literară pe vremea aceea, dar știu precis că așa ceva vroiam să scriu. Autorlăcul meu a fost ghilotinat rapid. Scrisesem vreo patru pagini, pe care le-au descoperit bunicii. Au rupt paginile respective, au decretat că sunt niște prostii și să îmi bag mințile în cap că n-o să ajungă nimic de capul meu. Romanul meu a rămas nescris până azi. Poate de acum înainte... Sau poate interdicția bunicilor funcționează încă în subconștientul meu.

Îmi mai amintesc și că bunicul mă lua, uneori, de mână și plecam la o plimbare. Atunci îmi arăta pământul care îi aparținuse lui și părinților lui și părinților părinților lui. Mult mai târziu, am aflat că bunicii mei cedaseră statului tot pământul lor pentru ca să nu fie făcuți chiaburi și pentru ca mama și sora ei să poată merge la școală, la liceu și la facultate. Uneori, așa, ca din senin, în timpul acestor ieșiri în care ieșeam dintr-un timp și intram în altul, bunicul spunea că el nu înțelege cum de au ieșit la alegeri comuniștii, când el știe precis că tot satul i-a votat pe liberali. Eu nu înțelegeam nimic. Ce sunt alea alegeri ? Cine sunt liberalii? Dar nici nu îndrăzneam să pun întrebări. Intuiția mea de copil îmi spunea că vorbele acestea sunt foarte importante și că modul și locul în care mi le spunea bunicul aveau un tâlc profund. Mult, mult mai târziu, am înțeles că alegerile la care se referea bunicul erau alegerile din 1946, fraudate de comuniști, și că ele aveau legătură cu faptul că pământurile nu ne mai aparțineau. Bunicul îmi transmitea o istorie despre care nu se vorbea cu voce tare pe vremea copilăriei mele.

Acum în vacanțele mele de după anul 2000, când am devenit eu însămi bunică, una dintre marile mele tristeți este că bunicii mei care au trăit două războaie mondiale plus instaurarea dictaturii comuniste, nu au apucat să trăiască momentul decembrie 1989. Sunt convinsă că ar fi fost mult mai entuziaști și mai înțelepți decât noi cei cărora ni s-au dat zile să vedem dictatura făcută țândări.

Laura Poantă

Tărâm de poveste

Vacanța de vară însemna, până când s-au mutat bunicii din partea mamei la Cluj, aproape automat, Agnita și curtea casei. La care se mai adăuga Sibiul și băile lui sărate de la Ocna sau plimbările de pe dealurile din jurul orașului și, evident, Marea Neagră cu părinții. Dar cum copiii au (sau aveau) o imaginație foarte bogată, curtea casei din Agnita devenea un tărâm de poveste și avea dimensiuni colosale, nu mai aveam nevoie de nimic altceva în acele săptămâni. Partea din față a casei era ceva mai umbroasă, de la coroanele unor corcoduși altoiți, care dădeau cele mai zemoase fructe posibile; la umbra lor era, primăvara, o explozie de toporași; totuși, era o zonă pe care o vedeam mai „periculoasă”, mai bună pentru aventuri sau ascunzișuri. Partea laterală, de-a lungul aleii, avea straturi de câpșuni, dar și de legume, după care se deschidea curtea însoțită, plină de iarbă și de flori, cu o *hintă* (leagăn) care mă aștepta an de an agățată de crengile prunului și o cadă de tablă care devenea piscină... Grădina asta, împărțită în zone strategice, devenea terenul meu de joacă și de aventură toată vara. Ce realizez acum, amintindu-mi perfect totul (sau cel puțin așa cred), este că nu aveam nevoie de nimic altceva, erau bunicii, grădina, copiii din vecini și cărțile și totul era perfect; fără locuri de joacă organizate, acțiuni planificate, activități, ca să nu mai vorbesc de telefoane, tablete sau alte *gadget*-uri. Tricicleta mea avea un cap de căluț din lemn cioplit de bunicul și devenea o trăsură magică cu care mă puteam plimba pe alei ore întregi, țesând aventuri și imaginând povești. Poate că am avut și noroc să am o imaginație foarte bogată, dar nu am cunoscut termenul *plictiseală* niciodată.

Cel mai mult îmi plăceau orele când se pregătea masa și mai ales desertul. Vara mâncam sub o boltă de viță de vie deasă și răcoroasă; participam mereu, fără să crănesc, la aranjarea mesei, la căratul farfuriilor din bucătărie – ce aventură! Îmi plăcea și culesul zmeurei din care ieșea spuma aceea tare și delicioasă cum nu am mai mâncat niciodată de atunci sau prăjiturile pufoase cu bezea și fructele presărate deasupra. Băteam și ouăle, culegeam fructele, culegeam fasolea de pe vrejuri – cred că mi se părea o joacă sau aveam senzația că particip și eu la ceva important și făceam totul cu plăcere, nu părea niciodată un efort.

Ceea ce nu-mi plăcea deloc era atunci când bunicul cosea iarba din grădină și fânul trebuia clădit în câteva căpițe mici. Nu atât efortul în sine și faptul că nu îmi ieșea căpița într-o formă cât de cât onorabilă, cât puzderia de gânganii, în special cosașii aceia cenușii și imprevizibili care țopăiau de colo-colo. Îmi plăcea să explorez dealurile cu bunicul, dar ritmul meu erau mult mai lent, mai comod, așa că oricând preferam vizitele cu bunica la săsoaicele de pe alee, unde ne așteptau cele mai năzdrăvane dulciuri, dar și cărți ascunse prin rafturile bibliotecilor, rămase de la copiii plecați în Germania, și care abia așteptau să fie scoase la lumină.

Ce nu-mi lipsea? Depinde de vârsta la care mă gândesc, dar nu îmi lipseau absolut niciodată cărțile și caietele de desen împreună cu creioane negre sau colorate, carioci, pensule și acuarele sau tempera. Câteva veri la rând, am înnebunit pe toată lumea cu plastilina colorată, care se transforma în personajele din cărți sau din jurul meu. Apoi, vacuța mea imaginară, pe care o luam peste tot și, prin clasele primare, m-a însoțit constant și în vacanțe. Un fel de Jimmy Jimereeno animal, deși în afară de ochelari nu aveam nimic în comun cu fetița lui Salinger. Acum sunt cărțile și telefonul. Nu cred că am lăsat vreodată acasă ceva intenționat, nici atunci și nici acum.

Horia Gârbea

Vacanțele copilăriei

Deși copilăria mea (în perioada școlară, deci cu vacanțe), adică 1970-1981, și studenția (1981-1986) s-au petrecut în vremuri foarte grele și într-o societate din care părinții mei erau excluși: intelectuali din părinți burghezi și refuzînd să intre în pe-ce-re, declar sincer că ea a fost una fericită. Fratele meu și cu mine aveam bunici și mătuși din generația acestor bunici care ne ofereau vacanțe frumoase. Nu am fost niciodată „în tabără”, eram sensibil, predispus mai ales la boli digestive, și ai mei mă protejau.

Părinții, în măsura posibilităților, făceau economii și ne duceau, de regulă cu o mătușă sau două, care ne purtau de grijă, la munte (Poiana Țapului, Bușteni) și la mare, de regulă la Mangalia, unde ne vizitau săptămînal și ne mai plimbau cu o Dacia 1100, care apoi a fost schimbată (1973) pe una 1300. Ni se părea un lux, azi ar părea o tortură! Drumul pînă la mare dura 5-6 ore, fără aer condiționat. Dar urmau zile plăcute. Niciodată părinții mei și ai fratelui meu, mai tînr cu 5 ani, nu ne-au obligat să „studiem” în vacanțe. De altfel eram premianți, eu chiar cu premiul I în clasele I-VIII și olimpic la matematică. Din 1972,

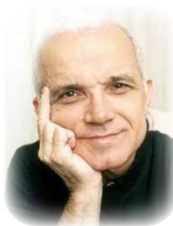
ne-am însoțit părinții în vacanțe, cu cortul, de regulă în circuit prin țară și cu un grup de prieteni ai celor mari. Cele 3-5 mașini cu 3-5 corturi formau o tabără veselă care se muta din loc în loc, în Făgăraș, Bucegi, pe văile Putnei și Oituzului, în Rarău, iar din 1980 și la mare, la Năvodari. Cu focuri de tabără, pe care se frigea ce se găsea sau ce se aduna în congelatoare peste an.

După 1981, eu student, fratele meu încă liceean, ne luam și prietenele și, din 1990, deja conducători auto, propriile mașini, corturi tot mai performante și gadgeturi de camping precum lămpi cu neon alimentate la baterii la lumina cărora jucam canastă și bridge nopți întregi. Sportul favorit, încă din 1972, era badmintonul, pentru care aveam teren cu fileu regulamentar. Vacanța mare era prefațată de o ieșire în grup, de 2-3 zile, uneori coincideau fericit cu Paștele, de 1 Mai (muncitoresc) pe valea Oltului, la Cozia, în cele trei hoteluri care există și azi în Căciulata, cu incursiuni pe Valea Lotrului. Și sezonul se închidea la 23 august, în zona Pietroșița-Moroieni, în moteluri improvizate, în care veneam cu toate cele de-acasă. Totul mi se părea și probabil chiar era romantic și aventuros.

Moșia bunicilor mei, din Bengești-Gorj, confiscată în 1949, mi-a oferit vacanțe minunate abia după 1992, cînd a fost retrocedată, și, mai ales, a devenit domeniul coplăriei fiului meu, născut în 2006, așa cum fusese al tatălui meu, născut în 1933. Eu, din păcate, am căzut la mijloc, am crescut ca un „copil de asfalt”. Dar am amintiri de vacanță poate la fel de impunătoare. Ca o revanșă, caut să-i ofer vacanțe cît mai frumoase lui Tudor, fiul meu.

Liviu Ioan Stoiciu

Părinții mei n-au fost niciodată la mare...

Nu mai am memoria vacanțelor mari din vremea când eram elev (în anii 50 și 60 ai secolului trecut). Până în 1965, ai mei au locuit într-un canton CFR (locuință de serviciu a tatălui meu; șef la întreținere de cale ferată la Linii 4 Bacău) aflat la 248 kilometri de București, halta Adjdu Vechi. Eu am fost trimis la oraș, la Adjdu (era capitală de raion) din clasa a VII-a (aveam 13 ani; am fost dat la 6 ani la școală), să mă acomodez cu orașul, să iau meditații să intru la liceul teoretic... Vacanțele mari nu puteau fi pierdute decât la Cantonul 248, la câmpie, la doi kilometri de comuna Adjdu Vechi (unde am făcut primii șase ani de școală) și de râul Siret, și la patru kilometri de Adjdu; și pe zona căii ferate, de-a lungul ei până la Adjdu și până la Șișcani (alți patru kilometri), unde era o lizieră de salcâmi, în principal, care îmi dezvoltă imaginația, erau șerpi de diferite mărimi, intram în ea din mai multe direcții și mă așteptam să fiu atacat. Spre Adjdu, pe calea ferată, într-un loc excavat masiv (acolo unde avea să fie supraînălțată noua linie spre Onești-Ciceu peste linia spre Bacău sau București), a apărut un lac plin de broaște, trestii și șerpi de apă, mă atrăgea, era un obiectiv de vizitat nu numai vara... Cantonul 248 (haltă CFR, ați reținut, cu peroane, la care opreau trenurile personale; cu barieră la drumul care lega șoseaua națională București-Bacău de Tecuci și Bârlad, la Adjdu Vechi fiind pod mare peste Siret) era înconjurat de vii cu prepeleac și grădini („bucăți”) ale țăranilor din Adjdu Vechi cu pepenării, pomi fructiferi și legume de toate felurile, cu animale de curte mari aduse la păscut; pentru mine, copil, era un rai. Altfel, am copilărit în singurătate, practic. Eram exagerat de timid și rușinos (motiv să nu îndrăznesc să mă fac de râs în fața copiilor să merg la Siret să învăț să înot; aveam să învăț să înot abia la maturitate, la... mare). Sigur, se adunau aici copii veniți din sat cu părinții în grădinile lor, cu care nu o dată făceam „expediții de recunoaștere” (în volumul meu de debut, „La fanion” dau de gol asemenea... pregătiri de luptă). Nu-mi amintesc de vacanțele mari, ce anume făceam. Preferam să fiu apropiat de „oamenii mari”, să le ascult poveștile – la Canton era și o cazarmă, separată de locuința de serviciu a tatălui meu, plină de țărani veniți să câștige bani cinstiți la întreținere de cale ferată, seara stăteam la „șezătoarele” lor, de la ei am aflat care e istoria adevărată a regatului României, de exemplu (de care era interzis să vorbești). Lasă că la 10-11 ani, scuze, am fost... dezvirginat într-un prepeleac de o tânără cu zece ani mai mare decât mine și am dat de gustul... poeziei de dragoste... Ancheta dumneavoastră m-a făcut să conștientizez, trist, un adevăr din familia mea (sărăcită de colectivizarea cu forță; fiind ceferist, tata a fost obligat să renunțe la pământul arabil avut, la cai și la căruță, la orice venit din afară de salariu; am fost cinci copii în casă și numai tata avea un salariu amărât) – anume că părinții mei n-au fost niciodată la mare! Înțelegeți astfel că la noi vacanțele mari din copilărie erau legate de o deplasare la rude (care suportau cazarea, masa), la țară sau la oraș, nu la munte sau la mare. Sărăcia avea să mă urmărească până la bătrânețe...

Simona-Grazia Dima

Vacanțele mele, îmi amintesc, erau pline de soare, apă și verdeță, le găseam minunate fiindcă îmi revelau comorile firii. Întrutotul complementare lunilor de învățătură, îndeosebi zilele de vară îmi deschideau orizonturi de o savuroasă concretețe, mă conectau în chipul cel mai firesc la reperele unei vieți trăite în sânul naturii. De foarte mică, am călătorit cu mama, cu bunica, cu ambii părinți sau cu prietene în stațiuni, la mare și la munte, la Semenice, de pildă, unde totul mi se părea fără cusur. De asemenea, la Lacu Roșu, la Sângeorz-Băi, la Lipova, Bușteni, Predeal, Sinaia, Moneasa, Stâna de Vale, la Eforie Nord, Neptun, Olimp, Eforie Sud, Brebu, Trei Ape, Buziaș, Herculan, Baia Mare ori Sulina. Mergeam și la rudele mai îndepărtate din Sănnicolaul Mare, localitate devenită ulterior oraș, pe atunci o comună

impunătoare, la unchiul meu, inginer la Oțelu Roșu sau la Săliștea Sibiului, în casa părintească a unor cunoscuți, ori la București, în cocheta casuță din cartierul Dristor a unor unchi fabuloși, unchiul Drăguț fiind verișorul și cel mai bun prieten al bunicului meu matern.

O urmare firească: pentru mine viața harnicilor gospodari din orice zonă nu era un mister, am cunoscut pe viu toate animalele din ogrăzi, adunam ouă din cuibar, mulgeam (ca exercițiu, nu în mod susținut) vaca, mângâiam ca pe niște frați beatifici dovlecii care se coceau culcați în tihnă în vaste grădini, printre alte plante mult mai impozante, ale căror frunze foșneau uscat, mă delectam cu privesc-tea vacilor întoarse calm de la păscut, în faptul serii, sau cu perindarea gălăgioaselor și înfumuratelor călduri de găște, diminețile, pe malul râului, mai ales la Gârâna, o altă destinație de elecție, urmăream baletul rațelor pe ape, mă jucam cu oile și caprele. Un pic mai

târziu aveam la mine un determinant botanic și mă documentam asiduu, am identificat zeci de ierburi și le-am învățat pe numele băștinaș, ca și pe cel latinesc, am strâns plante de leac pentru ceaiuri și tratamente. Am vizitat muzee, peșteri, diverse localități conexe acelora unde ne stabilisem cartierul general. Am fost și în tabere școlare, plicticoase, totuși, prin programul impus. Mă simțeam acolo ca la închisoare. Luam cu mine cărți și le citeam cu sârg. Într-una din vacanțele timpurii, am devorat un cărțoi cu basme ale Fraților Grimm, familia a consemnat realizarea mea ca pe un mare eveniment. Bunicii materni locuiau în oraș cu noi, deci ei nu erau o destinație de vacanță, ci una de vizită săptămânală. Am beneficiat de multă înțelegere și iubire din partea familiei, nu mi s-a impus nimic, mama dădea tonul, ea crea orișunde o atmosferă de vis, ea era zeul care găsea fără greș locuri extraordinare. Grație ei țara noastră mi-a devenit extrem de apropiată, eram peste tot ca în familie. Când am fost numai cu tata la Predeal, mi-a ordonat să fac bagajul pentru întoarcere, nu mi-a dat niciun ajutor, ceea ce m-a uimit, eram elev de gimnaziu. Într-adevăr, a ieșit impecabil, dar i-am purtat pică. Astăzi călătoresc mai puțin vara, suport greu căldura, dar mă bucur s-o am alături pe mama, nu concep s-o las singură, ne amuzăm împreună de mii de lucruri, în timp ce ne răcorim în lungi plimbări prin parcuri.

Vasile V. Filip

Vacanțele elevului care am fost

N-am fost cel mai cuminte elev, dar am iubit școala la toate nivelele ei. Iubirea pentru vacanțe, pentru cea mare, îndeosebi, identificată treptat cu solstițiul fericirii tinerești, cu însuși sesnsul rotirii ciclului anual, a crescut progresiv pe măsură ce școala m-a îndepărtat de casă.

Vacanțele școlii din sat nu mă scoteau prea mult din ciclul vieții obișnuite. Iar dacă o făceau, era spre un adaos de obligații prea puțin plăcute, de muncă la câmp, la colectivă, tot mai aproape de ritmul adulților. În așa fel încât, la un moment dat, am avut o dispută spontană cu alți colegi de clasă, întâlniți în timp de vacanță câmp: Unde-i mai bine? La școală, cu obligațiile de învățat, cu amenințarea notelor și respectarea disciplinei severe (așa era atunci!), sau în vacanțe, cu obligațiile de muncă impuse de părinți? Ce-am observat încă de atunci a fost că cei care erau mai buni la carte preferau școala, ceilalți – munca după modelul celor mari, specifică vacanțelor. Îmi amintesc că abia așteptam începutul clasei a VIII-a (decă, sfârșitul vacanței de vară), că aveam toate caietele și rechizitele pregătite (luate de la librăria din Beclean) încă dinainte de 23 August (sărbătoarea națională de atunci); că în dimineața zilei de 15 septembrie, când începea școala, m-am trezit înainte de 5 și am ajuns la școală înainte de 7 (abia se făcuse ziua), ca să-mi ocup un anume loc în bancă.

Dar lucrurile s-au schimbat radical odată cu primul an de liceu, aflat la mai bine de 150 de km de casă. În zona de munte, umbrăoasă și rece unde făceam liceul, unde soarele apunea iarna înainte de ora două, visam doar câmpurile însoțite ale verii de la noi, lanurile nesfârșite de grâu de un galben ce-ți săgeta ochii, sau de maci cu flori roșii, ce se transformau mai apoi, prin august, într-o mare de măciulii coapte, sunătoare, numai bune de tăiat și de răsturnat în gură când ieșeau din apa Someșului. Nici munca la grădina de legume a CAP-ului, aflată tot în lunca râului, alături de femeile din echipă (mereu vesele, bărfitoare și cârtitoare față de cei ce nu erau de față) nu mi se mai părea tocmai un supliciu. Și nici făcutul fânului, pe căldurile din iulie. (Poate doar săpatul, „căpălitul” lungilor rânduri de porumb, de ardei, roșii sau ce-o mai fi fost.) Și nici alături de tata, în „echipa pomicolă”, cu pompa de stropit în spate, nu mi se părea greu, pentru că aici pauzele de somn la umbra merilor erau lungi, cică impuse de procedura de a nu stropi la peste 25 de grade. (Mult mai greu, însă - alături de tata și de colegii lui de echipă - la cosit!)

Abia în ultima vacanță de liceean (cea dinspre anul V) am reușit să-mi conving

părinții să mă mai lase câte o zi acasă, pentru pregătirea Bac-ului și a admiterii la facultate. (Mai degrabă un pretext pentru ciuit...)

În aceste condiții, ce dulce era sunetul clopotului de la biserică, ce vestea că urmează o duminică sau vreo altă sărbătoare! Care însemna, de obicei, nu doar slujba de la biserică, din prima parte a zilei (vacanța mea începea de obicei mai târziu, odată cu prăznuirea lui Petru și Pavel, când se mai scoteau și icoanele în țarină), ci și expedițiile în ceată spre apa caldă a Someșului, de după-masa (sau, mai rar și prin excepție – la Lacul Căianului, dar asta dura o zi întreagă); iar mai spre seară – partidele de fotbal din curtea școlii (urmate de „împăcarea” părților în jurul unei sticle de apă minerală cu sirop, în parc), apoi filmul de după lăsarea întinericului, la Cămin, după care – dacă te știaai descurca – o conduceai până acasă tocmai pe fata care-ți plăcea...

Între 1 și 15 august, locul filmului cam era luat de biserică, de participarea la paraclisul Maicii Domnului, după care cete-cete de femei și fete se îndreptau spre casele lor cântând: „O Marie! Maică Sfântă! Toată lumea ție-ți cântă! Maaaria!...”

Poate nu chiar în fiecare vară, dar cel puțin într-una din ele, îmi amintesc să fi organizat – noi, tinerii liceeni - un spectacol de poezie, la Cămin, cu versuri din Coșbuc și Goga, chiar cu o mică piesă de teatru. Spectacol care a rămas în mintea unora până azi.

Dar marele eveniment al fiecărei veri era de obicei Balul, organizat de tinerii fiecărei comune, cu formație muzicală de la oraș, la care participau „lăturenii” din toate satele din preajmă, mergând pe jos, în cete (la Căian – peste deal, prin poieni și păduri, că nici potecă nu era). Acolo puteai cere voie să dansezi cu fata ce-ți plăcea (nefiind, de obicei, refuzat!) chiar dacă aceasta fusese invitată la acel dans de un altul, mai rapid; sau așteptai să vezi cine te invită (și dacă...) la Damen-Tangó/ Vals. Iar în pauza de cca două ore din preajma miezului de noapte erai invitat, de obicei, alături de alți câțiva „lăturenii”, la masă la vreun prieten localnic (prietena?); rămânând dator cu aceeași atitudine ulterior, când deveneați gazdă.

În anume localități, balul se lega de vreo anume dată, de vreo sărbătoare religioasă (ce marca haramul bisericii din localitate). De exemplu, la Dumbrăvița (Diug), balul avea loc în seara Sfintei Marii Mari (15 aug.), pe când la Perișor (Curtuius) – în seara Sfintei Marii Mici (8 septembrie), bal cu care se cam și încheia respectivul sezon.

Toate treceau în amintire și începea lunga așteptare de peste anul școlar...

„Marea vacanță” de la sfârșitul vieții active, pensia, adică, e frumoasă și ea, dar are acest mic neajuns: nu mai are baluri; nici gașca de prieteni, nici așteptarea înfiorată a ceea ce va fi...

Mihaela Aionesei

Privind în urmă și făcând o comparație cu generațiile de astăzi, vacanța mare era cea mai frumoasă poveste, una care nu se poate egala. La vremea aceea locuiam într-un sat din apropierea orașului Buzău. Nu mergeam în nu știu ce insule, ci la baltă sau la canal, dar erau cele mai faine momente. Fără a ne gândi că ne stricăm hainele de firmă, ori că udăm telefonul, ne aruncam în ape pentru a ne răcori, așa îmbrăcați, apoi stăteam la soare să ne uscăm. Rupeam fructe din pomii de pe marginea drumului, le mâncam nespălate fără a ne teme că sunt stropite, ne opream la fântână să bem o cană de apă rece. Timpul- vrăjitor ținea cu noi. Cât era ziulica de mare ne zbenguia pe dealuri, străbăteam ulițe, pentru a desluși misterele vieții și mi se părea că le aveam pe toate. Erau atâtea jocuri, atâtea modalități de ați petrece timpul fără să te plictisești: șotron, mima, Omul negru, hoții și vardistii, Baba oarba, săritul corzii, elasticul, sunt doar câteva de care-mi amintesc. Toți doream să fim câștigători, să devenim campioni. Și eram! Fiecare în felul lui, pentru că eram mereu în competiție. Aveam în sânge spiritul de învingători cu care am crescut și cred că generația mea încă-l mai simte învolburându-se în fața nelegiuirilor la care asistăm în zilele noastre.

Mă bucuram de fiecare zi, de fiecare răsărit ori apus de soare, de ploaie, de vânt, de ninsori și furtună. Bucuria era cuvântul de bază al copilăriei, indiferent de anotimp. Și era maximă! Ca și libertatea! Nu-mi amintesc să fi fost pusă la vreo treabă anume de părinți ori bunici. Ceea ce nu-mi plăcea să fac, venea din partea conducerii școlii care în vacanța de vară ne cerea să adunăm frunze de dud pentru viermii de mătase crescuți în sala de sport a școlii și să le facem curat. Să arucăm resturile de frunze rămase după ce viermii mâncau și să așezăm altele proaspete. Era o armată de viermi și un miros greu de suportat! Uneori cei mai năzdrăvani ajungeau pe jos. Eram obligată să-i ridic și să-i așez pe masă. Asta îmi provoca oroare. N-am suportat niciodată vietățile alea, desi, la final când au dispărut și au rămas doar gogoșele albe, au reușit să-mi stârnească admirația. M-a uimit procesul de transformare – vierme-fluture-mătase. M-a emoționat sacrificiul lor, cu toate că nu-mi explic nici acum cum pot hidoșeniile alea să producă firul de mătase atât de fin și alb. Am rămas cu o silă față de omizi, viermi, șerpi ori alte târătoare, dar am asistat la o lecție remarcabilă și autentică despre evoluție, viață, renaștere.

Timpul! Aveam timp de toate! Și de joacă, și de lecturi și de teme pentru vacanță. Poate pentru că nu aveam griji. Nu aveam telefoane. Nu aveam programe la televizor. Inventam în fiecare zi alt joc, altă poveste în care noi eram Feți Frumoși, Ilenele Cosânzene, gata mereu de aplicat o altă strategie să-l pună la punct pe zmeul cel rău. Nu știam exact cine era, dar vorbitul bătrânilor, în șoaptă uneori, ne întărea convingerea că exista unul. În timpul prânzului când era foarte cald stăteam la umbră și citeam o carte. Ne făceam planuri cum să luăm cu asalt o grădină la care nu aveam acces și-n care atâneau cireșe ochioase. Am o poveste amuzantă asemănătoare cu celebra „La scăldat” a lui Creangă... Eram ca toți copiii, o năzdrăvană! Vorbesc despre vacanțele până în clasa a IV a. Odată mutată aici, în județul Covasna, vacanțele și-au pierdut farmecul, și, fără să înțeleg de ce, nu-mi amintesc nimic despre ele, ca și cum cineva a șters totul cu buretele. Ceea ce îmi lipsește acum este timpul. Nu știu dacă eu sunt cea care nu știu să-l gestionez, ori dimensiunea lui s-a micșorat, dar parcă nu mai pot face nici jumătate din câte reușeam atunci. Și nici bucuria nu mai este ce-a fost odată...

Ștefan Jurcă

Cât am fost elev la școala elementară trei evenimente îmi vin în memorie: Plecatul în tabăra de școlari de la Dezna, Arad. Era ceva nou pentru mine: deșteptarea, învierea de dimineață, micul dejun sau ce era când primeam pateu întins pe o felie de pâine, cu brânză deasupra. Era gustos dar acasă eu nu mâncasem așa ceva, nu știam ce mânânc, înghițeam cu neîncredere felia de pâine din mână. Acasă primeam pită cu unsoare, adică pâine cu untură deasupra. În alt an am fost în tabără la Nucet, în Bihor. Am jucat și eu fotbal într-o echipă, s-au dat diplome dar la mine nu a mai ajuns nici un exemplar. Am fost mândrit, mă simțeam umilit. În anii de liceu am fost legitimat la echipa de fotbal juniori Crișana Sebiș, juca în campionatul regional. Doi ani de liceu am avut scăzută nota la purtare pentru că mergeam la antrenamente. Trebuie să știți că eu după bacalaureat am devenit student din regiunea Crișana la Politehnica Brașov și când m-am întors acasă eram din județul Arad. Chestii, tres-tii, politice, reorganizări teritoriale. Unora le este dor de ele. A treia tabără unde am participat și mi-o amintesc este cea din stațiunea Moneasa. Aveam cantonamentul și catargul la o vilă chiar la intrarea în stațiune. Somnul de amiază era insuportabil pentru mine. Un instructor venea în dormitor și cine nu dormea era scos la cules de urzici de lângă neîngrijita vilă a fostului conte. Eram elevi și din Oradea care vorbeau altă limbă decât noi. Eram tuns scurt iar una grasă striga după mine Copos. Cântam melodia : Peste munți și peste văi/ Trece o căruță/ Și din toate fetele / Tu ești mai drăguță. Eram timid și nu mă atrăgea nici una dintre colege.

Cel mai mult îmi plăcea să merg la scăldat la Dalbina lui Rentu pe Valea Deznei, la Prăjești. Săream dintr-un arin în dalbină și nu-i atingeam fundul, era mai adâncă de 3 m. Până să devin școlar am viețuit într-o moară pe Crișul Alb, acolo lucra tata. Așa că niciodată nu mi-a fost frică de apă dar peștele din cauza mirosului nu mi-a plăcut niciodată. Cât am fost student schimbam peștele cu cartofi cu cârnațul cu fasole. Arabii îi spuneau, râzând pula lui Lenin. Aveam colegi arabi care râdeau de mine că nu-mi place peștele.

Am avut o copilărie fericită. Vara mergeam la bunici, la cules de porumb ori la fiertul magiunului de prune când feciorii satului se deghează în „, mohândează,, și veneau după miezul nopții să sperie copiii mai mici ori să sărute nevestele tinere că nimeni nu-i cunoștea așa travestiți. Oho, dar să nu trecem de vacanța de vară.

Olimpiu Nușfelean

În vacanțele de azi uit adesea acasă copilăria

După terminarea școlii, aveam o anumită grijă unde și cum pun ghiozdanul în cui. Îmi amintesc, între altele, de un ghizdan de carton presat, de culoare maronie, cu închizători metalice, lucitoare). Nu iubeam excesiv școala, dar țineam la ea ca la ceva legat foarte strâns de viață. Toată viața am fost un autodidact, deși am fost prins – și am „servit” - în diferite situații de formare... oficiale. Vacanța aducea spiritul unei libertăți depline, desigur cu trimeri spre școală și mai ales spre obligațiile (sau responsabilitățile legate de îndatoririle de acasă: munci în gospodărie sau la câmp, în funcție de puterile mele de muncă - în continuă creștere, pe măsura claselor absolvite...). Vacanța la țară rămîne în amintirea multora un timp (și un spațiu?) mirific. Acum, privind în urmă, am o altă viziune a „obligațiilor” gospodărești de pe atunci. Disfuncțiile (sau mîhnirile?) ar fi legate de relația mea dintre citit și munca fizică. Vacanța de vară era un timp generos dedicat citirii cărților; prin copilărie, în final abia adus de pe câmp în „fărtai” (pun cuvîntul în ghilimele pentru etnologul Menuț), păzind vacile pe Vale sau la Podirei (în asemenea condiții am citit o ediție de operele lui Mihail Sadoveanu, volume „legate”/ cartonate..., cu foi subțiri, o ediție ce nu prea „rezona” cu bîzîitul muștelor pe lîngă vaci...), la umbra unor pomi ce-și rotunjeau fructele... Bunica ne lua devreme la plivit grîul (nu se foloseau ierbicide). Se întîmpla uneori ca, în timp ce citeam (sau începeam să scriu!...), acasă, în camera mea, ai mei să mă solicite la vreo treabă măruntă în gospodărie – să aduc o găleată cu apă, să hrănesc vreun animal, să aduc sau să tai, cu securea, niște lemne pentru foc; asta mă deranja. Uneori „visam”, deasupra paginilor, iar ai mei îmi ziceau, „Fă asta, cutare sau cutare!...Nu-i mare lucru, doar nu faci nimic!”... Aceasta era suprema nedreptate ce mi se făcea și pentru care aveam discuții cu ai mei. Altfel, bunica ne lua, după micul dejun, să mergem la plivit, dar și la un prășit, la un întors de fin. Eram îndeletnici, cum să zic, cu două fețe. Îmi și plăcea, ieșirea în câmp (la cosit sau la fin în general) era o mare relaxare, dar îmi și displacea, deoarece mă introducea în rigorile unei îndeletnici care nu-ți accepta lenevirea. Asemenea îndeletnici însă m-au format – ca o școală a vieții, m-au disciplinat și m-au întărit pentru masa de citit și de scris.

Îmi amintesc de o vară cînd ai mei au început construcția unei noi case. Am contribuit – cu puterile mele – la dărîmarea casei vechi, care-mi trezește multe amintiri – plăcute – și nostalgii. Zidarii erau găzduiți, peste noapte, în finar. Mi-a rămas în amintire – sau în nări? – mirosul puternic al transpirației lor acre. Le mai dădeam vreo cărămidă, un pahar cu apă. După masa de prînz, o tuleam cu toții – și niște prieteni din vecini – la Șieu, la un scăldat, pe o cărare printr-un lan înalt de grîu. Apa era minunată. Nu știam încă să înot, voi învăța mai tîrziu, cu aprofundarea învățului la mare, dar bălăceala a rămas suspendată, unică, în memorie. Apa era caldă, iar în zilele de răgaz, cînd nu era de lucru, cum s-ar zice, duminica sau în sărbători, mergeam cu Traian, un vecin, cu vreo doi ani mai mare ca mine, la pescuit. Era expert în pescuitul la rădăcină, cu mîna. Găbuia peștii la sigur, uneori vreo broască sau vreun șarpe...

Azi, poate fără să-mi dau seama, dar și fără să dramatizez, din vacanțele din copilărie uit mai ales copilăria. Eram vacanțe fără program, fără programări. Într-o lume care se laudă cu o mare libertate de mișcare, a persoanei și de asemenea pe meridiane dintre cele mai îndepărtate sau mai insolite, vacanțele ne sînt tot mai încorsetate, ba chiar pîndite de tot felul de capcane. Nu cred că vom mai putea scăpa de asemenea situații, așa cum Vama Veche nu mai scapă de zgomotul și furia distracției! Ne relaxăm zgomotoși și furioși. Asta e! O fotografie de la scăldat, vara, în copilărie? Lucrurile frumoase sînt rar și greu surprinse de fotografii. Nu ne scăldam de dragul pozelor.

Valentin Marica

Întotdeauna vacanțele *copilărești*, cele ale elevului gimnazist sau licean, îmi erau *verbe* la condițional-optativ. Reuneau atâtea dorințe, de unde nerăbdarea de a intra în timpul lor, de a mă așeza în legănarea domoală a satului bistrițean *Zoreni* și-n raiul casei părintești; căci, trăitor prin internatele școlilor, la căpătâiul satului și al casei părintești îmi trăgeam răsuflarea doar în vacanțe. Așadar, mă desfățam în alintul dorințelor, mai ales în vacanțele de vară: să visez privind *Din-Sus-De-Sat* cum pasc vitele și oile printre bătrânii nuci, acolo unde aveam și via și coliba care mă adăporea când eram și paznicul viei; să tremur de bucurie când la *Tău* sau *După Coastă*, unde eram cu tata și frații la căpălit sau secerat grâul pe tarlalele CAP-ului, o vedeam pe mama la ora amiezii cum apărea în vârful dealului aducându-ne merinde (ce mireasmă ne turna în blide!); să mă prind în joc la Târgul Sânmihailului (Zoreni aparținându-i) cel din iulie, fiind în rând cu flăcăii satului și gestul lor de drăgălășenie, acela de a le cumpăra *măndruțelor* inimioare din turtă dulce cu oglinjoară (ce tainic înspica clipa aceea!); să învăț cum se bate coasa și cum se încarcă cu dibăcie carul cu fân; să citesc în târziul serilor din cărțile de literatură (câteva!) pe care le păstram în lada de zeste a mamei printre odoare; ș.a.m.d.; adică vacanțe pe pragul casei părintești, sub *zăriște cosmică*, însuflețite cu rostul casei părintești. Spunea Constantin Noica într-o conferință din august 1938 intitulată, *Foloasele sufletești ale vacanței*, că întotdeauna vacanța îți îngăduie să alegi, adică să respingi și să preferi.

Respingeam plecările aiurea, prilejurile divertismentului ieftin, alegând să stau în poala părinților, frate de cruce cu animalele, cu câmpul, cu pomii din livadă, cu via, dar și cu aburul sfânt al prescurilor duse duminica în merindări albe la liturghie.

Dorințele se împlineau. Deveneau, în *blândețea* lor, amintiri.

Într-un șirag de reflecții, am găsit-o și pe cea care numește vacanța „o blândețe cu noi înșine.” Așa îmi erau vacanțele la Zoreni, satul *cât un pumnul* (ar spune Geoghe Coșbuc): neîncruntate. De la margini de lume le mai aduc binețe...

Poezia e la Bistrița

Gabriela Adameșteanu, Premiul pentru Literatură al orașului Bistrița

ZIUA 1

Ion Mureșan: o privire ce nu suportă refuzul ca și cum // un copil ne-ar fi tăiat conturul cu un fierăstrău mic de traforaaj

15 ani de festival la Bistrița. 15 ani în care poezia și poeții s-au adunat în cetatea pe care a ridicat-o gândul unor lunatici împătimiți, al unor oameni care au crezut într-un proiect: Gavril Țarmure, Alina Pop, Dan Coman, Marin Mălaicu-Hondrari. 15 ani în care poezia s-a vindecat și ne-a vindecat, și-a făcut drum prin coconul dens al indiferenței, s-a cuibărit cuminte în suflute, tămăduindu-ne de neașezare, liberă și strălucitoare, vorbindu-ne pe limba poezilor români și pe a celor din străinătate, vorbind toate limbile, glăsund în *limba poezicească*. Ținându-se de mână cu muzica. Modelând cu răbdare sau asediindu-ne, devenind de neînlocuit. Dar, pentru ca un proiect să fie mai mult decât un vis, e nevoie de un om uriaș, de un poet uriaș care să umple scena și să devină aproape una cu ea și cu noi, aducând la un loc căutările unor generații diferite. Fără compromisuri, trasând mișcarea sigură a versului ziditor, iradiind incandescent către public. Acest poet este Ion Mureșan. Prezența sa a reușit și anul acesta să aducă familiaritate în atmosferă, poemul citit cu o voce baritonă făcându-ne să plonjăm într-o lume fabuloasă, terifiantă, dar adictivă în egală măsură. Lumea unui copil născut cu două capete. Modul cum acesta este separat și crescut de mamă. Felul în care e căutat un sens, cartografiat o existență, supusă interogațiilor și asimilată. Creația legată visceral de creatorul său, despărțită de el, cordonul ombilical ce gătuie și hrănește, drumul dinspre înăuntru spre în afară, eliberarea de mormanele de furnici provenite din măduva poetului, ce cotropesc coala albă de hârtie și, ca într-o coregrafie miraculoasă, transpun în litere mișcătoare fibra omului (*simt și văd cum coboară furnici roșii (din inimă) și furnici negre (din creier) și se înșiră sub formă de litere, o literă neagră urmată de o literă roșie*), reîntorcându-se pentru absorbirea sensului. Și în acest an, Ion Mureșan ne-a propus o poveste în dreptul căreia alegem să nu punem cea mai mică dintre furnici, ci doar punct și virgulă. (Ana Constantinescu)

Paula Erizanu: Sau ce să-ți scriu ca să îți fiu aproape, să vezi, să ascuți, să mângâi?

Vocea Paulei Erizanu ne-a oferit bilete în primul rând la turneul susținut de poezia acesteia în diversele orașe de pe harta sufletului: orașul mare în care totuși nu ai loc, orașul străinilor uitați, al imposibilității de a avea încredere în celălalt și al nevoii vitale de apropiere. În primele două spații poetice redescoperim frust o realitate: o viață întreagă trăim înconjurați de oameni de care suntem incapabili să ne apropiem. Poezia Paulei Erizanu propune ideea că orașul miilor de locuitori, spre deosebire de spațiul restrâns al satului unde comunitatea este intrinsecă și comunicarea viscerală, contaminează relațiile interumane, transformându-ne pe toți în străini. Suntem captivi între corpuri cu fețe blurate, stânjenite și stânjenitori, singurul antidot pentru eradicarea acestui fenomen de înstrăinare față de sine și față de ceilalți fiind poezia. Scrisul creează o legătură organică. Vorbind despre necunoscuții lumii, poeta reușește să vindece orașul și propriul suflet de molima înstrăinării. *Să scriu despre oamenii de care puțini dintre noi se apropie. // Dar dacă ei n-ar fi, nu v-aș povesti, iar lumea, lumea ar fi mai murdară. // Ei sunt zăpada. Ei sunt clorul. // Sau ce să scriu ca să-ți fiu aproape, să vezi, să ascuți, să mângâi?* În universul ei, cine nu este mângâiat nu există, cine nu se poate apropia de altul nu mai poate fi salvat. Dar cum ar putea o inimă să se încreadă într-o alta când roșul acesteia este atât de ușor de maculat? În aceste condiții precare apropierei, cel mai protejat loc de unde să iubești rămâne tot scrisul, tot poezia. *N-a învățat să ascundă. // Curiozitatea și emoția lui de copil // Mă ținesc drept în inimă // Dar // inima lui curată // A crescut între bărbați în care nu // am încredere, // Între femei pe care nu le văd, // care nu sunt aici. // Inima lui curată ar putea crede // că ce fac ei e ok.* (Ioana Crega)

Antiom Oleacu: pentru că inima mea va fi // acea floare casnică // primitive

Poezia lui Antiom Oleacu trasează cu linii fine, uneori abia sesizabile, hărți ale unor realități deformate de timp. Aceasta recuperează o panoramă a copilăriei, care devine autentică prin puncte de focalizare concise, fixe, prin precizia unui zoom ce nu atinge imaginile pentru a le pixela, ci pentru a le face mai clare, mai pline de lumină. Întoarcerea necesară și repetată este cea către figura unei mame de care nu se poate dezlipi nici în absență, *mama care are tehnologia ei*, o prezență în jurul căreia s-a construit o singură realitate – a fiului, o cunoaștere situată acum sub tirania lui *a aștepta*. Prin poemele sale, Antiom Oleacu își explorează și certifică trecutul, îmbibându-l cu stări atinse de o frumusețe invincibilă, adăugând dor și visând la posibilitatea reîntâlnirii. *Merg să-mi revăd copilăria* – iată miezul călătoriei acestei poezii unde toate lucrurile se înfățișează ca fiind foarte aproape, într-o proximitate casnică, blândă, singura percepută ca sigură, acordată sensului pe care părinții și bunicii îl modelează. Din spațiul interior, cel al locuinței, al rutinei, imaginile se deplasează spre exterior. Poezia se construiește în jurul unui crescendo al imaginilor, într-un vertij fluidizat atât prin plasticitatea lor, cât și prin mișcările interioare pe care le realizează, anume jos-sus, interior-exterior, aproape-departate. Antiom Oleacu scrie despre opririle din memorie necesare unei altfel de observări – cea esențială, cea care aduce mai aproape un timp trecut și recuperează imagini înțepenite ale celor care au plecat odată cu ea: *Copiii mici ținând strâns mâinile părinților*. Poetul însuși găsește o mână de rezervă, care este chiar poezia, prin care încă mai poate ajunge în apropierea copilăriei. (Denisa Grădinaru)

Alexandru Frandేశ: suspicious minds

Alexandru Frandేశ propune o scriitură a pulsației bine temperate, a tematicilor pretins cuminti care își caută și alimentează tensiunile. Printre tușele inconfundabile ale poemelor acestui promițător poet nedebutat invitat anul acesta pe scena de la Bistrița, crescut în ritmurile de

Dan Coman, Gavril Țarmure, Marin Mălaicu-Hondrari

an cu an ale festivalului de acasă, se numără accentul pus pe inocularea subtilă a incertitudinii până la venerația acesteia și pe alocuri chiar la rictus. Actul artistic propus este unul al emoției cumpătate, deși în miezul lui zoom-ul pe catacombe afective este nelipsit (*transformă-te într-o cutie a milei cu gust de ficat, te place pentru că plutești în sos de roșii și sfecle*), iar modulațiile vocii sunt atente, semn al unei luări ferme în stăpânire a propriilor versuri. Migrarea spre motivul nordului (*la nord – o bucată de lemn*) conferă imaginarului său poetic o amprentă autobiografică vitală pentru construirea și consolidarea asumării, reușind să pună în context/să sedimenteze o stare. Totul spre a prelungi impulsul provocat – acela de a aproba, de a dezaproba, de a admira, de a respinge. Particularități precum recurgerea la enumerări-obsesie, înăuntrul cărora se optează pentru generalizări (o coadă, o tipă, o bucată) creează niște locuri de odihnă ale textului ce domolesc diversitatea vizuală pentru care se optează. Printre testele la care apelez adeseori spre „a verifica” propria compatibilitate cu un poem se numără apariția/absența reflexului de a completa, răstălmăci, regândi versurile celuilalt, reflex care s-a manifestat cu prisosință: *suntem frați de ciocolată* completat astfel: *suntem frați de ciocolată azi și frați de poezie mâine*, respectiv, *suspicious minds* – suspicious minds create suspicious readers. (Alina Vițel)

Viorel Mureșan: scriu pe colțul lăuntric al ochiului meu // fraze cu sânge mâncat de furnici

Poezia lui Viorel Mureșan irupe din ciocnirea dintre om și viață, dintre natură și universul interior, dintre creație și spectator, prezent și eternitate. În versurile ce au încheiat prima zi a festivalului, leii, ciorile, câinii și fluturii s-au așezat domol unii lângă alții și ne-au lăsat să le adulmecăm firea și să le întrezărim tristețea și frumusețea, devenind actorii principali pe scena lumii, lăsând omul în plan secund. Dar, firea nu e un artist care te lasă să-i privești și să-i admiri contururile numai de la depărtare, ea intervine în mod direct în viața creației sale, împingând parcă cu o forță imperceptibilă creionul în mâna poetului, cerând impetuos viață. *cine și-ar putea // închipui vreodată // o colonie de cucuvele // urcând pe coșul vulcanului // În jurul mâinii mele când scriu // se strânge Țipătul lor*. Natura îi oferă omului forța pentru a crea, iar omul reușește să redea, în irizări de sens, un fragment microscopic din viața pe care a primit-o. *a lăsat urme // pe zăpada albă // până când zăpada albă s-a subțiat // urmele lui s-au făcut iarbă*. În ultimele poeme citite, ce au luat forma unor haiku-uri, Viorel Mureșan cartografiază granița dintre om și natură, un spațiu evanescent, sinuos, care devine din ce în ce mai blurat – până când omul ajunge a fi complet asimilat, regăsind liniștea de dinaintea delimitării sale de restul lumii vii. *foșnește plopul // sau un bătrân vorbește // singur pe stradă*. Sau: *par un nor dar // e o bătrână ducând // un strop de vreascuri*” (Ioana Crega)

Ritmuri de jazz și spiritul balcanic: Eyot (Serbia)

Când cei de la trupa Eyot (Dejan Ilijić, Slađan Milenović, Miloš Vojvodić, Marko Stojiljkov) aduc pe scena de la Bistrița cultura balcanică, este imposibil să nu fii prins în jocul lor hipnotizant. Instinctiv, îți potrivești poziția, fixezi globul ocular pe nuanțele aproape nedefinite de roșu&verde ale scenei și te lași sedus de prospețimea fortifiantă a sunetelor care vin spre tine când puternic, când tandru-învăluitor. Simți cum scaunul începe să nu-și mai găsească locul, vrând să se ascundă într-un tot sub pereții ce par a-și pierde consistența, eliberați de dezlănțuirea de energie, căutând libertatea. O picătură de viață proaspătă, prinsă în acorduri de chitară, bătaie de tobe și note de pian te cuprind. Atingi acordul de intensitate maximă în interiorul punctului înghesuit în sine care zvăcnește. Nu mai ești tu, ești din nou&nu mai ești, te lași purtat de sunetul electric ce se strecoară printre tonuri de jazz și rock în ritm alternativ. Privești. Ascuți. Vrei să sari, să prinzi emoția ascunsă în poeziile al căror ecou încă îl auzi și să o ții strânsă, în cutele sufletului, până se multiplică. Respiri doar în&prin actul acesta magic, intens. Realitatea și-a pierdut contururile fade, a scăzut în intensitate și viața a rămas doar o insulă mică unde se ascultă jazz. Aseară, Eyot nu doar că a deschis și a încheiat prima zi de festival într-un ton plin de energic, ci a reușit să pună în mișcare o poveste dinamică, uluitoare, făcându-ne să oscilăm între introspecție&extaz. (Evelina Arcalean)

Dumitru Gorzo: #utopiamerită

Tot la Bistrița, anul acesta, „s-a întâmplat” și expoziția de artă contemporană a lui Dumitru Gorzo, care alături de echipa sa (Lina Țărmure- curator, Răzvan Năstase, Andrada Moruțan), una extrem de tânără, și-a propus să promoveze (și) proiecte inovative vizuale într-un oraș care a știut mereu să învâluie și să primească arta într-o aură caldă, familiară, pulsând de freamăt poetic.

Gorzo aduce pictura și tehnicile de lucru foarte aproape de public, coborându-le de pe treptele accesibile doar inițiaților, criticilor sau pasionaților, fără a sacrifica rafinamentul, profunzimea sau impactul. Artă lui Gorzo are ceva din spontaneitatea „metodică” a unui graffiti, sugerând prin multitudinea contrastelor și formelor un spectru de emoții care nu își propune să se subsumeze unei norme, explorând senzualitatea ca forță eliberatoare, ironia, absurdul, toate recuperate pe pânză ca într-un dans frenetic, aproape delirant. Artistul nu își diluează imaginile, ci ne oferă acces la idei păstrate parcă de memorie a subconștientului pe care le pliază peste realități recognoscibile. Astfel, creațiile lui Gorzo se definesc ca o manifestare a exaltării dirijate, fără teama de deraiere – revoltă împotriva sinelui stagnant, împotmolit sau limitativ, sete nestăvilită de esență și de libertate. **(Andrei Tătărușanu)**

Un spectacol de culori și de forme, emoții transformate în cadre vibrante, pline de poveste, expoziția lui Gorzo spune o istorie fără sfârșit pe care am simțit-o încă din momentul în care am pășit în sala expozițională a Palatului Culturii din Bistrița. Artă lui Gorzo ne-a transpus pe un traseu al sinapselor născute în fața noastră, sinapse ale unor personaje vii, cutremurate de suferințe, de blocaje, de drumuri începute, pline de speranță sau de sfârșituri împletite cu regret. Am simțit în tablourile lui Gorzo o invitație la joc, o deschidere către un spațiu al intimității puternice, hrănite cu furie, care încearcă să evadeze din cotidianul limitat, menit să încătușeze autenticitatea trăirilor Astfel, intrând în universul propus de Gorzo, am avut parte de o evadare din contururile ascuțite care, în timpul petrecut în galerie, au deschis un drum către cunoașterea și căutarea momentelor în care umanul se șterge de pe fundalul unui mozaic de trăiri contrafăcute și devine o stare de spirit, o expresie a celor mai tainice gânduri. **(Maria Roșca)**

ZIUA A 2-A

Apropierea de literatură este o formă de a evada de crizele trăite. – Manuel Vilas

A doua zi la poezia e la bistrița și-a început povestea cu arome de amintiri și sinceritate în spațiul tihnit al Muzeului Județean. O cafea cu Manuel Vilas, un dialog moderat de Marin Mălaicu-Hondrari care ne-a introdus din nou în atmosfera revigorantă a festivalului ce a fost de dimineață amplificată de bine cunoscutul umor fin al autorului romanelor *În toate a fost frumusețe* și *Bucurie*. Reîntâlnirea (căci noi, alecartienii l-am avut invitat anul trecut la Iași, în cadrul FILT) cu Manuel Vilas ne-a dezvăluit o altă față a scriitorilor, a drumului care îi aduce în fața noastră, a cititorilor și, în final, o nouă față a literaturii. Am fost seduși de sinceritatea dialogului care a ridicat cortina paginilor cărților și l-a adus în lumina poeziei pe Vilas, „personajul” unei povești cusute cu vulnerabilități și adevăruri nerostite ce clădesc viața unui scriitor și poet pe care am avut ocazia să-l (re)descoperim altfel aici, la Bistrița, unde poezia devine imnul fiecăruia dintre noi. Dialogul cu Manuel Vilas a început cu o întrebare aparent simplă, dar puternică, adresată de Marin Mălaicu-Hondrari: „De ce nu dormi noaptea?”, întrebare care a reprezentat saltul perfect spre o confesiune despre culele din adâncul unui suflet care își păstrează istoria și oferă un răspuns umanului din tine. Pentru scriitorul spaniol, traseul devenirii sale a avut ca repere pierderea părinților, opera lui Kafka și lupta cu alcoolul. Aceste puncte-cheie au reprezentat și subiectele dialogului care au pus în lumină bornele pe care le revelează la fiecare cotitură de drum: vocile părinților le aude la amintirea lecțiilor despre războiul civil din Spania, pe Kafka îl vede în viața de zi cu zi (*Lumea actuală e contextul perfect pentru o nuvelă de Kafka; Într-o instituție nu există niciun om, există doar un robot, iar în spatele acestui robot nu este decât Kafka*), iar victoria împotriva alcoolului îi demonstrează mereu că autenticitatea umană nu are nevoie de validarea printr-un viciu distructiv (*Ceea ce îmi oferă alcoolul eu aveam deja înăuntrul meu, iar așa am început să descopăr cât de frumoase sunt diminețile*). Vilas a vorbit și despre suferința psihică și dificultatea reprezentării acesteia în literatură, în ciuda rolului important pe care îl joacă astăzi în societate, amintind că un om care neagă faptul că a trăit momente de cădere, de depresie, de traumă este, din punctul lui de vedere, *un psihopat*. În final, răspunzând la întrebările publicului, Manuel Vilas a vorbit și despre diferențele dintre proză și poezie, despre consecințele lipsei memoriei în istoria unei familii și despre romanul său *Bucurie*, în care fiul devine tată și care continuă scrisoarea începută în *Ordesa* (titlul original al romanului *În toate a fost frumusețe*), astfel pregătindu-ne în forță de o nouă zi dedicată poeziei. **(Maria Roșca)**

Ruxandra Cesereanu: nebunia. un balon de săpun care nu se sparge.

Propunând o poezie ce scoate cititorul (sau, în cazul acestei serii, ascultătorul) din sfera cotidianului și-l pune față în față cu partea tulbure a psihicului uman, Ruxandra Cesereanu construiește o lume în care, aplecându-se către sine, descoperă și taie adânc în părțile nevalgice din noi și în prejudecățile celorlalți despre noi. Pentru a oferi celor prezenți o dimensiune concretă stărilor de tranziție, acelei durate interioare cu o consistență incertă, în care ori există puterea necesară schimbării, însă lipsește dorința, ori dorința este prezentă, dar puterea absentă, poeta alege ca mod de „traducere” a sentimentului prin cuvânt trei poeme. Primul, *Schimbarea*, cartografiază impasul imposibilității de a se schimba, deși dorința schimbării s-a transformat în nevoie vitală. În poezia Ruxandrei Cesereanu, ceea ce anulează puterea omului de a-și dicta firul propriei existențe este umbra care s-a instalat permanent în trup și în suflet. *Dorința care arde degetele* se dovedește neputincioasă în fața eclipsei interioare, astfel haosul rămânând singura formă de normalitate căreia ființa trebuie să continue, deși în zadar, să i se împotrivescă. *umbra mea nu se zărește / nici pe caldarâm (la amiază), dar nici pe cer nu are vreo prelungire, ci / încă se află în minte, ca un copil tăcut care nu vrea să adoarmă și nici / vise nu are, zvârcolindu-se-n pat*. În cel de-al doilea poem, asupra căruia a revenit timp de 10 ani, surprinde diferitele chipuri ale nebuniei. Ruxandra Ceseranu mărturisește că aceste versuri au luat naștere ca răspuns la *nedumerirea în legătură cu propria raznă*, iar în acest răspuns se configurează imaginea unei ne-

bunii cu mai multe capete care devine *acasă* pentru cel pe punctul de a ceda în fața absurdității condiției cu care își împarte corpul. *În nebunie oricine se poate întoarce acasă dacă acasă înseamnă / să te găsești între două solitudini care își cos între ele năframa / când capul stă lângă picioare și nu se miră că stă lângă ele și privește / picioarele ca pe niște surori adormite*. Prin al treilea ultim poem, citit din volumul cel mai drag ei, California (pe Someș), aceasta alege să mulțumească poeziei înseși, recuperând momentele însămânțării cu sens ce a determinat-o să scrie povestea unei deveniri printre valurile vieții ce au purtat-o până în orașul poeziei. **(Ioana Crega)**

Dumitru Fanfarov: provizoratul pus pe rap va salva lumea

Pe Dumitru Fanfarov l-am cunoscut prima dată în 2020, prin volumul *stepă și tranșă* apărut la Casa de Editură Max Blecher. Celei de a doua întâlniri, cea pe „viu”, prima în ordinea intensității, nemediată de pagină și mult mai sinceră fiind, i se cuvine întâietatea. Versurile sunt construite astfel încât deserves la aplicarea unei culori de contrast asupra a ceea ce suntem, a putregaiului din noi și asupra țesutului social. Poezia fanfarovească (nicidecum fanfaronească) este una a verbalizării lipsei de saț (*fiindcă ne hrănești nesăturându-ne*), „neajuns” datorat ascultării, ungerii și dezvoltării organului care ne interzice să cosmetizăm atât realitatea din noi, cât și pe aceea dimprejur; apetența spre acest fel de a fi în lume devine un mecanism de supraviețuire prin care se dorește și se reușește păstrarea autenticității strâns la piept. Așa cum este firesc, livrarea poemului *Grillz* prin apelul la o ritmicitate sacadată, hipnotică, ne-a cucerit iremediabil, transformând textul într-o incantație urbană fără de cusur: *provizorat la toți ne e frică / de vremea cu teama cu oasele grele / cu plapuma veche și fără andrele*. Copiii anilor ‘90 fac drifturi prin hăul metropolitan și își reconciliază relația cu Chișinăul ce obligă la transformări, înghite și distruge sfiala, sublimând spațiile comune. Un oraș în care se evaluează daunele afective și se lucrează la însănoșire fără revanșism, doar bine înarmat cu sete de trudă, pentru că, în definitiv, poezia nu e altceva decât o formă de apropiere de sinele nostru mai curat/cel mai curat cu puțință. **(Alina Vițel)**

Ferenc André: De acest pământ putred îmi e drag.

Lectura lui Ferenc André a fost una foarte consistentă, savuroasă și, totodată, de o sinceritate cruntă, livrată cu o seninătate ce, în fond, ascundea un sentiment de tristețe resemnă. O constatare dureroasă cu privire la înstrăinarea treptată de colectivitate a individului, de atitudinea la care nu au renunțat românii referitor la minorități, cu precădere cele din spațiul transilvănean, de situația curentă a unei Româнії segmentate, de corupție, de sărăcie, de o revoluție în stadiu latent *de trei de ani*, de dezinteres față de lumea în care se va trezi aruncată viitoarea generație. André a știut cu siguranță cum să ne seducă prin poezia sa, să ne facă să ascultăm un poem-manifest al realității văzute prin ochii celui alt. Un „of” al unei voci ce întâmplător putea fi asociată cu numele și trupul de pe scenă, însă o voce ce cuprinde mulțimi de oameni. Până la urmă, vocea unui grup ce recunoaște care sunt erorile lumii în care trăiește. *Toți suntem în cădere. // Sunt un minorotaur*. Aceasta a fost abordarea pe care a propus-o unul dintre poemele citite, imediat după un poetry slam în limba maghiară ce, lipsit de o traducere simultană în română, ne-a permis să depășim bariera lingvistică și nu să căutam sensul în cuvinte, ci sensul în sens, să apreciem frumusețea unei limbi atât de diferite de a noastră și să vedem cum sună poezia, cum se propagă folosindu-se de sonoritate, de cadențe, de ritm. În *Rugă antropocenă* am descoperit o latură împăciuitoare, tolerantă, ce nu închide ochii la patetismul în care cade omul uneori, la obsesiile sale, la actele de răutate planificate, un spațiu sufletesc care nu poate nega iubirea pentru oameni – o iubire ce acceptă căderile, iar asta o face păcătoasă, cu toate că nu există vreo legătură între răul lor și cel ce înțelege nimicnicia. **(Ana Constantinescu)**

Promit că are sens! Hei, promit că are sens! Așa a început recitalul poetului maghiar André Ferenc. Tot ce s-a ascuns până atunci sub semnul previzibilului a fost dinamitat de discursul spontan, care s-a revărsat spre public, de discursul lichid ce se fixează treptat în capetele noastre și care nu ne măi dă drumul, discursul sincer și în stare să pătrundă cu toată forța și să ne poarte într-o lume despre care știm prea puțin. *Promit că are sens!* Paranoia poetică te face să te gândești dacă n-are cumva rost să te rătăcești. Ca un bizon, inima ca o bucată de plastic. Asta te vindecă, asta ca un puț, asta ca un cuțit ascuțit. Hei scuze, n-o lua în serios. Te-am disecat, un joc doar. Privirea goală a ospătarului încă fumegă, ca o matcă de puroi, ca cea mai sigură certitudine: te-ai pierdut singur în bazar. Nu-i loc de întrebări, dar vei sângera continuu. Second hand-ul plimbărilor prin țări străine. *Sunt un minorotaur*. E un joc, doar, nu plânge, e un joc doar. Prietenii știu de ce.

Până la urmă, scheletul e un învingător al concursului care ține de trei de ani. Cu ochii învinețiți, véraláfutásos szemekkel. Dantura, dacă o schimbi an de an, sporește șansele ca mușcătura să dispară. Vor mai fi schelete dispărute, dar voi, dar tu? Vom spune, vom exclama: Ce frumos i-au rupt oasele! Până la urmă ne vom plictisi băieți. Frigul ne-a emigrat șansele, dar noi fluierăm, totuși, dar voi, dar tu? Tu, cu mâinile perspicace. Liber, fii îngăduitor. Îi strigi pe nume. Nu-ți vărsa mânia când îi strigi. Iartă-ne pe noi, scheletele. Iartă-ne pe noi, am strâns din dinți promisiunile. Cortina de fier ne-a înghițit ca un cârlig, cu atâta cinism. Ne-au fost privatizate experiențele, obișnuințele, instinctele. Iată-i pe îngerii cu parfumul lor de ciocolată și iartă-i. Sunt și eu ca ei și iartă-mă pentru că mă așez pe scaun în speranța că s-ar putea să devin o bucată de tofu, bucată de tofu de pe umărul tău care caută iubire. Eu vă iubesc. Vă scăldați zilnic în anxietate și nu spălați cada după, dar vă iubesc. Dacă ar fi să vă urască pentru iubirea pe care ne-o lăsați pe gardurile electrice, aș uita că vă iubesc. Aș uita că vă iubesc cu adevărat. Mă rog, pentru toți, numele meu e numele vostru. Ascultă-ne și iubește-ne trosnitul, bătăile urechilor. Aripile de bulgări. Fără ele, fără voi. Eu vă iubesc. **(Teodora Sterpu)**

Marijei Stojanovic: Când vezi că totul mai stă, / Îți închizi lumina telepatică și te duci unde vrei, / În depărtare

Poezia Marijei Stojanovic este un tratat despre frecvențele joase sau stridente, imperceptibile, subtile care ajung să se confunde, să se împletească într-un strigăt – nu unul de ajutor, ci mai mult de ajutorare, o căutare a identificării cu sinele interior, deja aproape cucerit sau cel care se află undeva, rătăcit într-un *office* răsunând de sunetul tastelor apăsate nervos, pe fundul unei cești de cafea cu zaț cleios sau într-o scară de bloc pe al cincilea palier. *Fiecare culoare e stridentă și corectă, iar fiecare eu iute și prezentă / Și în timp real, în timp ce noi vorbim acum, / Și nu cine știe când.* Unde mai trăiește empatia când banalitatea și înstrăinarea sunt benzile unice pe care gonește cotidianul, când emoțiile se decolorează abandonate într-un colț, într-o tabacheră prăfuită de generații? Acestea sunt întrebările reverberante ca un ecou în poemele Marijei Stojanovic, undele de lumină stratificată reflectate în retina cititorilor, orbitoare și totuși atât de calde. *Vreau să fie mereu seară / Apusul soarelui să fie ridicarea cortinei / Plină de așteptări, plină de promisiuni / Ce toate într-un ceas bun se împlinesc / Și după el spectacolul nopții / Mereu dulce.* Nevoia de autenticitate, de destrămarea a barierelor, telepatică sau nu, a vitrinelor reci, opace, redescoperirea compatibilității veridice dintre om și umanitate, dintre viață și firele sale pierdute în superficialitate și desemnare, acesta este vitraliul complex al Marijei Stojanovic, prin care se întrevede poezia, locul unde *Tot au apărut niște flori. Și flori.* (Andrei Tătarușanu)

Dóra Márcuțiu-Rácz: frică / să fiu singură în întineric

Dóra Márcuțiu-Rácz mi-a (re)amintit și mi-a (re)afirmat zguduitor credința că poezia este, după ce o decojești de condiția sa abstractă, o cutremurătoare prelungire a ființei celui care o scrie și care abia apoi se reflectă în cititor, luându-l în posesie, făcându-l al ei. Am ales să scriu despre Dora anterior lecturii de pe scena Palatului Culturii, pentru un motiv banal – împărțim același nume – și asta mi-a sărit în ochi când scanam programul zilei. Cu lipsă de surprindere (datorită parțial unei intuiții inexplicabile) am găsit în ea și în versurile sale o sensibilitate/sinceritate crudă, care a reverberat în penumbra sălii și și-a făcut culcuș în pieptul meu și, cu siguranță, în al tuturor *fetelor care nu au copie după buletin*, al celor care *iau cheile în mână pentru că sunt aproape de casă*, al fiicelor, mamelor, oamenilor ce freamătă în fața întinericului și simt mai mult nevoia să fugă decât să îl lumineze. Conștiința socială și politică ce respiră viu în poetica Dórei Márcuțiu-Rácz vine ca o tușă necesară și actuală a ceea ce rămâne, pentru mine, un manifest personal al feminității și al nevrozelor ei și ale unei întregi generații. Versuri dense, puternice, tăioase, o uluitoare capacitate de a numi fără rest realitatea, dar mai ales zig-zag-urile unei interiorități convulsionate, un ghem de dârzenie și de fragilitate, asta se desprinde din poemele Dórei. Dóra Márcuțiu-Rácz e o voce poetică pe care nu ai cum să o uiți, pe care o vei căuta, căci îți facilitează accesul către tine și către toate colțurile ascuțite pe care nu știi câteodată cum să faci să nu mai fie doar ale tale. (Teodora Gherman)

Manuel Vilas: Mă uit în oglinzi la mâinile și la fața mea/ și nu știu cine sunt,/ în afară de un om cărui i se scurge viața/ în care ridurile/ beau din pielea mea cu o seninătate lentă

După cafeaua kafkiană de dimineață cu Manuel Vilas, savurată în timpul unor discuții despre poezie, proză, scriitori, despre apropierea și grija față de ceilalți, despre dragoste, viață și moarte, după un dialog încheiat cu o serie de autografe, scriitorul spaniol a urcat pe scena Palatului Culturii din Bistrița în postura de poet. Fascinant este cum atât poezia lui Vilas, cât și proza sa sunt inseparabil legate de ideile, de credințele, de principiile, de acele mișcări subterane ale minții și ale sufletului care formează sistemul interior al omului care le-a dat viață, fapt remarcat încă o dată în poezia citită aseară – atât de impregnată de personal, atât de biografică, de dureroasă pe alocuri, dar și în micile glume furișate în momentul lecturii. Poemele sale sunt mărturia unei existențe unde viața și moartea nu doar coexistă, ci se suprapun, se luptă pentru întâietate, creând contraste puternice, amplificând dimensiunile experienței, lovind cu putere sensibilitatea omului care este martor la manifestarea lor. *Numai cartofi, numai cartofi, nefericirea asta,/ singurătatea asta identică cu a mea.* Poate cele mai recurente imagini și direcții în poezia lui Vilas sunt cele create în jurul neajunsurilor, al relației dintre părinți și copii, al morții. Chiar și atunci când experiența directă lipsește, acesta se uită în jur, privește, se identifică, găsind adăpost în suferința celorlalți. Pentru poetul spaniol lumea devine o sursă nesfârșită de suferință și de frumusețe. Interesant este cum Manuel Vilas scrie despre „a fi tată” dintr-o dublă ipostază – cea a fiului care a pierdut puțin câte puțin din conturul tatălui și cea a tatălui cu doi fii. E o continuă nevoie de a se regăsi, de a recupera trecutul părinților – care nu este, în fond, altceva decât propriul trecut, propria identitate. Pentru Manuel Vilas, literatura este salvatoare, generatoare de frumusețe și de echilibru, iar pe noi, prezența minunatului poet spaniol la Festivalul de Poezie de la Bistrița ne-a făcut să spunem, ca într-una dintre poeziile sale, *Capela Sixtină: și te-ai supus vanității artei,/ dar datorită acelei vanități/ viața mea este mai bună în clipa asta.* (Denisa Grădinaru)

Tiberiu Herdlicska & Bigg Dimm a’Band

În această seară, muzica ansamblului Tiberiu Herdlicska & Bigg Dimm a’Band ne-a propus o uluitoare poveste, plimbându-ne printre tonalități și stiluri muzicale diferite, jucându-se cu noi, surprinzându-ne prin capacitatea de a se metamorfoza. Ceea ce a început ca un moment muzical menit să susțină poezia scriitorilor prezenți pe scenă în a doua seară de festival s-a dovedit, chiar de la primele ritmuri, a fi un adevărat poem muzical. Iar, la întâlnirea dintre jazz și poezie ia naștere o adevărată „simfonie” a iubirii în cinci părți. În prima parte descoperim dragostea învăluită în puritatea și tandrețea primei iubiri. Sinceritatea și inocența acestui moment urmează să fie completat de intensitatea și de complexitatea iubirii-pasiune căreia solista Ada Morar i-a conferit vocal profunzime aparte. Pentru al treilea stadiu, Tiberiu Herdlicska prevestește la clapele pianului finalul inevitabil de care cei doi îndrăgostiți aveau să se ciocnească, surprinzând desemnarea pasiunii consumate. Urmează un moment de respiro, în care Tiberiu Herdlicska și Ada Morar ne fac cunoștință cu o altă față a iubirii, prin melancolia unei amintiri ce refuză să se desprindă de fibra sufletului – amintirea mamei. Pentru câteva minute când jazzul și cuvintele se întretaie și se împlinesc, suntem transpuși înapoi în lumea în care tristețea și tragedia resimțite anterior nu existau: *Dorm un picu’ puu’ micu’ // Să n-au grijă de nimicu’.*

Iar pentru ultimul moment, suntem readuși în prezent, unde „îndrăgostitul” ne creează speranța unui alt început, în care frumusețea s-ar putea infiltra. Tiberiu Herdlicska & Bigg Dimm a’Band au încheiat o seară absolut fabuloasă la Bistrița și ne-au făcut părtași la frumusețea evanescentă și dureroasă de care suntem, din când în când, atinși. (Ioana Crega)

ZIUA A 3-A

Poeții invită un prozator: Floriiiiiiin Lăzărescu

În a treia zi de festival, cele două mari puncte de reper din calendarul unui cititor pasionat (Poezia e la Bistrița și FILIT-ul) s-au intersectat în curtea interioară a Palatului Culturii și ne-au oferit o întâlnire de poveste cu Florin Lăzărescu, co-fondator FILIT, prozator și scenarist provocator și multipremiat, moderată de Nicoleta Munteanu, întâlnire care a avut ca punct de plecare romanul *Noaptea plec, noaptea mă-ntorc* și care s-a transformat pe nerăsuflă într-o călătorie colorată și savuroasă, plină de povești, de viață fremătătoare și de întâmplări pe care doar ochiul ager și antrenat al lui Florin Lăzărescu le putea decupa din realitate, metamorfozându-le în adevărate bijuterii de povestaș. Romanul de la care a pornit discuția îl are în centru pe Pavel, un om simplu, un tată ce își dedică toată viața copiilor săi pentru care muncește pe șantier. Florin Lăzărescu își propusese să prezinte în carte modul diferit în care se raportează generațiile la muncă și la familie, iar prin Pavel, care l-a avut ca sursă de inspirație chiar pe tatăl său, să construiască un tată generic al generației lui – figură ce a putut fi asociată de noi, adolescenții, bunicilor despre a căror viață știm uneori prea puțin. Întrebat despre relația cu tatăl, scriitorul a rememorat momente care au construit o legătură puternică, marcată de firesc și de clipe luminose hazlii, în care tatăl și fiul porneau să cucerească orele unei dimineți sau ale unei după-amieze petrecute împreună. Un timp al *victoriilor ratate, însă ratate în doi*, un timp spectacolului vieții meleu în desfășurare. De la fragmente de realitate, de la aceste subtile infiltrații s-a construit mereu proza lui, căci prozatorul Florin Lăzărescu are nevoie ca personajele sale să poată fi asociate cu o voce, cu o serie de gesturi preexistente, pentru a obține un rezultat cât mai autentic. Experiența de peste douăzeci de ani în promovarea literaturii l-a făcut pe Florin Lăzărescu să spună că nu poți face niciodată destul pentru o carte, mai ales în cazul autorilor contemporani, fiecare dintre ele meritând o echipă care să se ocupe de ea, să îi pună în lumină valoarea, lucru imposibil, rămânându-ți doar posibilitatea de a oferi cât mai mult acelora de care te ocupi: *Dacă vinzi suc, bere, ciorapi, ai trei-patru feluri. Problema cârților e că fiecare e un produs în sine.* El este convins că literatura română are forță, că scriitorii români se pot bate de la egal la egal cu orice alt scriitor, dar că ceea ce ne lipsește este seriozitatea unui sistem, „școala” care să formeze un reflex al lecturii. Căci, dincolo de valoarea unui scriitor, o carte are succes la vânzare dacă beneficiază de o promovare corespunzătoare, iar aici rolul librarului devine esențial. Florin Lăzărescu poate transforma orice subiect într-o poveste, însăși viața sa pare a fi o poveste care face salturi printre întâmplări aparent banale, transfigurate de miracolul de a le așeza sub semnul curiozității și al bucuriei. Ne-am metamorfozat sub forța lui de a evoca amintiri și cadre decupate din realitate în ucenici care l-au urmat și au privit odată cu el imaginea zărită din tramvai a doi preoți ce poartă o discuție aprinsă în fața turnului Goliei, iar prin fața lor trece un câine cu o pisică moartă în gură, l-am însoțit când a fost contactat de un producător de la Hollywood pentru a scrie replici în limba dacă într-un film despre legenda lui Dracula, am văzut fotografia care nu a mai apucat să fie făcută, cu o mireasă gonind într-o căruță și căpițele de fân ridicate de vânt pe un deal de lângă Iași în timpul unei furtuni, am izbucnit în hohote și am ascultat cu sufletul la gură cum ceea ce se trăiește dobândește o altă consistență prin harul lui Florin Lăzărescu de a-i da viață. La sfârșit, după sesiunea de autografe, am fost convinsă că, în căutarea frumuseții, literatura e o posibilitate dintre multe altele care abia așteaptă să fie descoperite și că depinde doar de fiecare dintre noi cât și cum trăim ne bucurăm de ele. (Ana Constantinescu)

Continuous Studio 6. De când începi să umpli foaia debutează accidentul

Dezbateră „image vs. cuvânt”, desfășurată chiar în atelierul de creație al lui Gorzo de la Casa cu lei și moderată de Lina Țărmure, a gravitat în jurul tuturor formelor posibile de rikoșuri și de ofsaiduri. Ceea ce ne-a domolit prejudecățile și ne-a potențat dimensiunea admirativă a fost îndemnul de a lua parte la un exercițiu de primenire a crezurilor personale, pentru că, în definitiv, omul și-a structurat existența în jurul ambelor deopotrivă – *image și cuvânt*. Nu a reușit nimeni – și, de altfel, nici nu și-a propus cineva – să motiveze de ce avem fiecare predispoziții de a crea și de a trăi apelând la cele două în timp și tranșe diferite, putem doar formula speculații: s-ar putea datoră gradului de tentație, înclinației, ascuțimii cuvântării, respectiv, agerimii ochiului fiecăruia. Dacă începem să comparăm cele două forme primordiale de asumare a lumii, observăm că ambele pot fi create și distruse, însă se întrezăresc și deosebiri evidente – cuvântul poate fi văzut (în scris), rostit, auzit; imaginea nu se lasă rostită, dar presupune o trudă virtuoasă.

Opinia cum că gândul e *mediu de lucru* a fost, pentru mulți dintre noi, o esențializare, o „justificare” a pariului pe care pictorul și pictura îl pun „deasupra”, „înaintea” cuvântului, un argument suplimentar fiind faptul că pictura lucrează cu un material predispus la multe accidente, de o esență imperfectă (ceea ce cred că se aplică într-o egală măsură și cuvântului).

Am apreciat faptul că Gorzo și-a propus să nu ne familiarizeze doar cu fiara îmblânzită, ci și cu momentele în care ea devine de neîmblânzit: *O imagine îți dă cât îi dai, trebuia să i se permită să își ia timpul ei*, să se matureze. *Întâlnirea cu o imagine, chiar și accidentală, poate să îmi facă ziua. Fiecare pictor are propriul sistem de lucru și de înțelegere*. Cu toate că mi-a fost zdruncinat pe alocuri orgoliul, eu însămi scriind poezie, nu mi s-a părut deloc de neglijat remarca vehiculată apăsător – poezia are nevoie de traducere, pictura nu. Intrând mai în profunzimea problematicii, Gorzo ne-a mărturisit că pictura se lasă descusută în mai mare măsură atunci când e însoțită de explicații, punctări ale „de ce”-ului, *trăsnaia colaborativă* a celor câteva luni de lucru la atelierul din Bistrița mizând pe faptul că jumătate din treabă e făcută de public – lucru ce nu ne poate lăsa indiferenți, amintindu-ne că suntem parte dintr-un proces artistic căruia, dacă nu îi întrerupem continuitatea, îi garantăm desăvârșirea. „Of”-urile și „garanțiile” expuse au facilitat intrarea în dialog cu poezi precum Dan Coman (a cărui dedicare face posibilă existența acestui uluitor festival, Poezia e la Bistrița) ce ne-a adus în vedere ceea ce el a numit „ardelenismul” poeziei românești – evoluția mai greoaie pe care o cunoaște, fapt pe care artiștii vizuali l-au pus pe seama lipsei de confruntare: pictura s-a duela și încă se mai duelează cu aparatul de fotografiat și a fost obligată astfel să-și revizuiască tehnicile, să facă salturi rapide, cu atât mai mult cu cât *materialul de lucru nu răspunde niciodată cum ar trebui*.

Căutare-atelier-schimb cu ceilalți. Construcția sinelui. În fața picturii bune rămânem mai degrabă muți, dispare nevoia de a adăuga lucruri. Fiecare manifestare își are nu-urile sale, cele mai cuprinzătoare ale picturii fiind de câteva decenii încoace cele ecologice, ideologice etc. Încercând să palpez nu-urile poeziei, am descoperit că nu le-am putut niciodată identifica precis, fapt care nu poate decât să mă bucure. În final, Gorzo și-a expus teoria cum că poezii ocupă un loc (preexistent), pe când artiștii vizuali își creează locul. Rămânând fidelă poeziei, nu pot decât să contrazic această opinie. Pentru că scrisul nu presupune nicidecum vânarea unor locuri vacante, ci găsirea propriei voci, propriei mâini, propriilor atelaje, propriului public. Toate acestea pot la fel de bine să fie împrumutate sau clădire de la zero, căci e un joc al regulilor care se contrazic între ele și de aici începe toată frumusețea. (Alina Vișel)

Ioan Es. Pop: *Aici viața se bea și moartea se uită*

În a treia zi de festival, poetul Ioan Es. Pop ne amintește de realitatea și consistența vocilor noastre interioare, voci suave sau dure, tânguitoare sau pline de forță, care ar putea să ne izbească la un moment dat. Vocile astea pe care le auzim, vocile astea familiare care se prind de marginile urechilor și care țiue când e timpul potrivit. Lumea asta a lor, lumea noastră care ar putea fi asemănată cu o Șomcută vie în continuă mișcare și *din buzunarele căreia ieșim numai noi și atât, numai noi și atât*. Am început cu *Un popas în București în '90, în căminul celor familiști, camera 15*. Strada asta, unde numai cei ca noi stau, urcă, dar ai grijă. Șeful palierului cârmuiește apele, camerele și *corabia asta blestemată*, încremenită. Ai grijă. *Aici viața se bea și moartea se uită*. Camera asta, ca o cămașă boțită, la care numai noi și moartea ne uităm. De fapt, ea se uită, ne lipește nr. 15 pe fețe și ne spune: aici doar cei ca noi stau. Uite, nimicul moale și greoi e acum ușor ca o *plasă goală în mână* stângă. Nimeni se apropie de noi și ne spune să-l ridicăm. O nebulie crasă, dar se apropie ea și-ți spune să-l ridici. Hai, ridică-l. În fine, mă prefac că încă văd îngerul de la capul meu. Mai îngăduitor ca niciodată, îmi spune să-l ridic, să-l ridic, să-l ridic. Mai îngăduitor ca niciodată, el nu se înfurie, dar eu da. Fug dincolo, *dar nu se trezește nimeni*. Noaptea se subțiază, amice, aici e doar *miros de fum și zgomot de arme*. Când începe slujba, ferestrele de la picioarele mele reflectă încercările de a pândi în repetate moduri. Se sparg ferestrele. *Exact la șapte / (...) / începem să ne facem semne*. Am putea să venim la terasă, am putea intra în biserică, avem un chef de nedescris, hai, părinte, noi nu avem cui să te părm. Părinte, e duminică. Cei ca noi n-au îngeri, cei ca noi sunt nr. 15, cei ca noi n-au îngeri, părinte, cei ca noi se scurg și lasă *un pârâu de sânge întunecat*. Noi suntem *în rînd cu lumea*, iar vecinii nu știu nimic. Vecinii suntem noi, *ușa e-nchisă, / (...) / m-au înternițat afară / (...) / apele s-au tras, iar aici viața se bea și moartea se uită*. (Theodora Sterpu)

Alejandra Martinez de Miguel: *Privește, mamă, privește-mă, mamă, uite cum plâng pe mine, uite câtă suferință mă inundă cu totul*

Un adevărat tur de forță este poezia Alejandrei Martinez de Miguel, o mărturie cutremurătoare care pulsează prin cutele unei istorii despre descoperirea sinelui, despre faliile imposibil de surmontat și despre umbrele unei fiice pierdute în amintirea mamei. Alejandra Martinez de Miguel a reușit să atârne deasupra sălii Palatului Culturii o frânghie de amintiri dureroase care nu și-au găsit încă un pansament pentru rănilile niciodată vindecate ale trecutului. Prin frecvențele grave cu care poeta spaniolă și-a făcut auzită poezia, Alejandra Martinez de Miguel a construit un refugiu al sincerității și al sensibilității, departe de lumea în care ești judecat, departe de câmpul de flori unde îți pierzi cu fiecare privire câte o petală de umanitate, departe de *sufărința infantilă și incontrollabilă*. S-a adăpostit în liniștea poeziei și a intrat într-un război cu propria identitate, cu povestea sa mereu atacată de neputința de a fi ea însăși și cu fetița de *șase șapte opt ani* care se zbate să rămână la suprafața unui trup ce caută siguranța într-o cameră goală, întunecată. Dar, mai presus de toate, poezia Alejandrei Martinez de Miguel devine un strigăt de ajutor ce răsună în trecut, prezent și viitor după o mână salvatoare care să îi ofere ceea ce și-a dorit mereu: să fie auzită și înțeleasă, pentru a putea birui cu un trup însângerat, sfâșiat de așteptare și cruzime în fața unei întregi istorii: *Privește, mamă, privește-mă, mamă, uite cum plâng pe mine, uite câtă suferință mă inundă cu totul. Uite cât de mare m-am făcut, mamă*. (Maria Roșca)

Marko Pogočar: *A iubi e cel mai simplu, tot restul e atât de greu*

Cel de-al treilea „personaj” care își face apariția pe scena acestei ultime zile de festival este poezia de o sinceritate exacerbată, care nu se sfiește să privească drept în ochi realitatea trecutului, a poetului croat Marko Pogočar. Versurile acestuia gravitează în jurul iubirii ca dat firesc al ființei, al copilăriei modelate de religie și a necesității de reprimare a vulnerabilității, totalitatea lor

alcătuiind confesiunea unui om făcut din amintiri care încă nu s-a dezvățat de a iubi ca un copil. *A iubi e cel mai simplu, tot restul e atât de greu*. Descoperim că felul de a iubi al copilul mare din poezia lui Marko Pogočar se află în dezacord cu ideea instinctului confundat drept dragoste de care majoritatea oamenilor se lasă înșelați. Unicitatea cu care ființa percepe și simte lumea își are rădăcinile în copilăria rămasă vie în amintirea zilei de duminică. Duminica este ziua castanelor căzute toamna, a ziarului ce încape în papuc, ziua sfântă care ascunde protector întreaga copilărie. *Duminica nesfârșită o purtam pe inimă / precum un defect ascuns. / cu fiecare bătaie timpul precum un fruct se cocea în poezie*. Umbra copilăriei ce încă atârna peste sufletul omului îi conferă o sensibilitate aparte, dar și o vulnerabilitate periculoasă. Astfel, acesta percepe cuvintele folosite totodată drept instrument pentru sonorizarea sentimentelor ca fiind imperfecte. *Unde ești ? de mult nu te-am mai văzut pe această coastă, aici unde / marea este periculoasă – / așa îmi vorbesc [...] dar cine vorbește acela și greșește: vorbirea nu e nimic altceva decât o colecție de greșeli*. Vocea lui Marko Pogočar ne-a purtat pentru câteva momente în miezul dramei unei inimi care poate pompa doar sânge melancolic prin venele amintirii sale. (Ioana Crega)

Cristina Ispas: *...văd stadiul terminal, polii speranței și ai capitulării, / sufletul răscolit, ros de îndoieli, / conștiința aprigă și cravata slăbită, / gulerul alb al cămășii mai puțin alb*

În poezia Cristinei Ispas se întrezăresc spațiile aproape mistice, disipate ca niște rotocoale de fum și totuși puternice, actuale, proeminente, imposibil de evitat, ele sunt refugiu fără de care rugina unei lumi fade, închegate (*gânduri fugitive, / gesturi expeditiv, / neînțeleger*) ar triumfa încă o dată (a câta oară?) asupra țesăturii firave de reflexe, fragilități și vulnerabilități. Cristina Ispas, însă, nu scrie doar elogiul acestor sanctuare ale vieții, nici doar despre necesitatea de a tânji după o rememorare măcar fragmentară a lor. Poemele sale călătoresc mult mai departe de nostalgii recognoscibile, depășind granițele unui oftat prelung sau ale unui suspin înăbușit la privirea fugitivă către o fotografie cu tine cățărându-te în cireșul bunicilor (cu toții mult mai însuflețiți atunci, până și într-un tuș decolorat). Toate acestea, deși atât de anevoios cuprinse chiar de unele singure, par să fie mereu cu un pas în spate, un pas aproape insesizabil, dar prezent, tot timpul insuficiente. Aici, exact în acest tărâm al nimănui, poezia Cristinei Ispas umple golul, schițează, rețusează, cartografiază microuniversul intim, cald, multicolor și polifonic al unui timp etern (*Past, Present, Future, Time*), vibrațiile care nu pot fi conținute (nici măcar de izvorul lor), care nu au și nu pot avea contur, căci își identifică etern ecoul în cei ce îl caută ca *O femeie desculță care înaintează cu grijă / prin dezastru*. Prin poemele ei, Cristina Ispas reușește să clădească palatul de cristal, paie și argilă, unde dorințele încă au glas, buncii sunt eterni și prispele lor la fel, copilăria e încă tânără, bătrânele din pridvor au ochi de smarald, iar la știri e o altă realitate, detașată, undeva departe, un basm. *Am pus sticla de vin și paharele între noi / și am ascultat sunetele nopții. Erau aceleași dintotdeauna*. (Andrei Tătărușanu)

Prin spectacolul lor, ce a transformat muzica și tonalitățile ei calde, seducătoare, în poezie și din poezie în teatru, Sorin Petrescu (pian) și Dorin Cuibaru (fluier, clarinet) au inaugurat o coregrafie a sunetelor care ne-a purtat într-o lume a valsurilor, a baladelor și a suitelor din toată lumea, o coregrafie sonoră, cu reliefuri diverse ce s-au desfășurat pe scenă și au impus demiurgic să fie muzică, o coregrafie a bătailor de palme ale publicului care a acceptat provocarea interpreților și și-a permis să devină pentru un timp explorator al muzicii. Prima destinație a fost Veneția, prin compoziția *La Serenissima*, un duel în care pianul și clarinetul au început să brodeze o tapiserie de note ludice, puternice. Spectacolul a continuat cu o suită ardelenască, una irlandeză, cu un tango francez. După dezbaterile de la Casa cu Lei în care am așezat cuvântul și imaginea în oglindă, spectacolul lui Sorin Petrescu și al lui Dorin Cuibaru a invitat pe aceeași treaptă și sunetul care în această seară ne-a împărtășit, mai ales prin compozițiile lui Erik Satie, „o lecție” savuroasă, ludic-ironică, despre poveștile care se nasc prin muzică și despre puterea acestora de a aduce oamenii pe aceleași frecvențe înalte, unde notele muzicale sunt o limbă vorbită de toți, în ciuda diversității compozițiilor. Așadar, după decernarea **Premiului pentru Literatură al orașului Bistrița** autoarei **Gabriela Adameșteanu**, am avut plăcerea de a descoperi că surpriza spectacolului a fost, apariția neașteptată, dar binevenită, a cuvântului ce s-a strecurat prin jocul instrumentelor (unul dintre „instrumente” a fost chiar un șmirghel ce a animat compoziția *Balet cu șmirghel*) și a ne-a purtat prin universuri miraculoase, spunându-ne povești despre iepuri, diavol și pisici, transpunându-ne în marile regate franțuzești de pe timpuri sau în spațiul maritim al caracatițelor și al *valurilor pline de apă*. Ba chiar mai mult, magicianul Sorin Petrescu a provocat publicul să nu asculte una dintre părțile lui Satie, întrucât aceasta a fost scrisă *pentru stafidiți: Datoria voastră este să nu-l ascultați pentru că nu vi se adresează. Încep. Aveți grijă!*. Și totuși, noi am ascultat cu inimile deschise și ne-am bucurat.

Și totul s-a încheiat cu un super fain Poetry Party, marca Ștefan Baghiu, Cătălina Stanislav, Alex Văsieș, un mix de poezie și muzică ce ne-a făcut să ne dorim ca timpul să stea în loc, iar noi să ne culcușim în el, visând poezie. (Maria Roșca)

(Ana Constantinescu, Ioana Crega, Maria Roșca, Andrei Tătărușanu, redactori Alecart, sunt elevi la Colegiul Național Iași, Theodora Sterpu – elevă la Liceul „Varlaam Mitropolitul” Iași, Alina Vișel (Colegiul Alecart), Denisa Grădinaru (Colegiul Alecart), absolvente CNI, sunt studenți)

Serile de la Casa Poetului, la a X-a ediție

Dinu Flămând, Premiul Opera Omnia

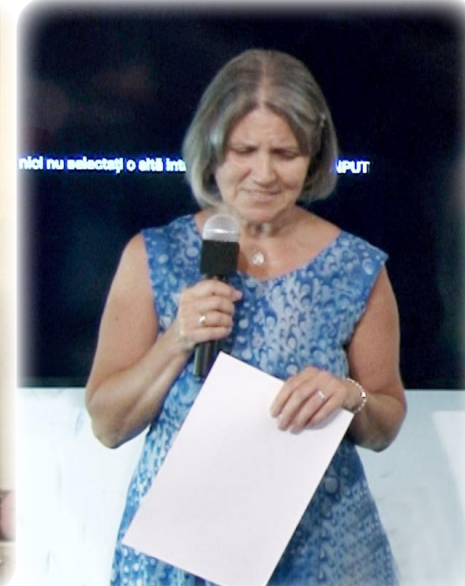

În cele trei seri de poezie de la Casa Andrei Mureșanu participanții au petrecut clipe înnobilate de grația muzelor, de bucuria revederii ca în fiecare an la căsuța bardului bistrițean. La cea de-a zecea ediție, scriitorii bistrițeni s-au regăsit într-un număr la fel de mare, participând cu același entuziasm. Numărându-i, bob cu bob, au fost patruzeci și unu de scriitori de toate vârstele și calibrele care au susținut lecturi publice, îndeosebi de poezie. Diversitatea participanților, de la tineri încă nedebutați în volum, la scriitori de valoare națională și internațională, a conferit o imagine amplă a poeziei zilelor noastre. Prezența în fiecare seară a marilor scriitori Aurel Rău și Dinu Flămând a dat strălucire și farmec acestor întâlniri, iar melodiile cantautorului Florin Săsărman, pe versurile unor poeți clasici și contemporani, au entuziasmat participanții, poeți și iubitori de poezie.

Începând cu ediția a IV-a, s-au instituit Premiile „Serile de la Casa poetului”, ce răsplătesc, atât cât se poate, reușitele pe plan editorial ale scriitorilor bistrițeni. Juriul din acest an, format din Vasile V. Filip, Menuț Maximilian și David Dorian, toți membri ai Uniunii Scriitorilor din România, a hotărât acordarea următoarelor premii:

- Premiul Opera Omnia - scriitorului Dinu Flămând, membru al Uniunii Scriitorilor din România, personalitate de anvergură națională și internațională, laureat al Premiului Național Mihai Eminescu, pentru întreaga activitate de poet, eseist și traducător.
- Premiul pentru poezie „Andrei Mureșanu” - poetei și traducătoarei Veronica Știr, membră a Uniunii Scriitorilor din România, pentru antologia de poezie Zăpada de apoi.
- Premiul pentru eseu - prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta, membru al Uniunii scriitorilor din România, pentru volumul de eseuri Dezvrăjirea medicinei.
- Premiul pentru proză - poetului și romancierului Ioan Cioba, membru al Uniunii Scriitorilor

NICOLAE AVRAM, IOANA BRADEA, MIRCEA GELU BUTA, ELENA M. CÎMPAN, IOAN CIOBA, GRIGORE COTUL ALIN CORDOȘ, ICU CRĂCIUN, VASILE GEORGE DÂNCU, DAVID DORIAN, VASILE V. FILIP, DANIELA FULGA LAURA GOIA, MENUȚ MAXIMILIAN, MIRCEA MĂLUȚ, GHEORGHE MIZGAN, SILVIA IONELA MUREȘAN IACOB NAROȘ, CORINA NEGREA, OLIMPIU NUȘFELEAN, MIRELA PICIU ORBAN, TRAIAN PARVA SĂSĂRMAN IOAN PINTEA, VALENTIN RADU, ATILA RACZ, VIRGIL RAȚIU, LAURA ROȘCA, VERONICA ȘTIR, VICTOR ȘTIR MARILENA TOXIN, RADU ȚUCULESCU, ALEXANDRU UIUIU, ȘTEFAN VEȘCARI, NICULAE VRĂȘMAȘ

din România, pentru romanele Scrisori din Regatul Pustnic și Jurnalul colonelului Pak.

- Premiul pentru debut - poetei Corina Negrea, pentru volumul de poezie Zborul păsării albastre.

S-au mai acordat diplome aniversare pentru scriitorii care au împlinit sau vor împlini anul acesta o vârstă rotundă.

„Serile de la Casa Poetului” au afirmat, încă o dată, puterea cuvântului în slujirea frumosului, a generozității și a armoniei într-o lume bulversată. Casa Memorială Andrei Mureșanu, filială a Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, a devenit un reper important pe harta manifestărilor culturale de anvergură ale Bistriței.

Icu Crăciun

Teatrul lui Eugen Barbu

Eugen Barbu (1924-1993) a fost membru corespondent al Academiei Române, director de reviste, jurnalist, pamfletar, polemist, romancier, scenarist, senator, laureat al premiului Herder, membru supleant al C. C. al P. C. R., deputat în Marea Adunare Națională. Este un personaj controversat, datorită legăturilor cu regimul comunist revanșard (e suficient să amintim Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu), acuzațiilor de plagiat și antisemitism.

Dintre volumele de nuvele și povestiri amintim: Gloaba (1955), Tripleta de aur (1956), Oaie și ai săi (1958), Prânzul de duminică (1962), Vânzarea de frate (1968) etc., romane: Balonul erotund (1956), Groapa (1957), Șoseaua Nordului (1959), Principele (1969), Incognito, I-IV (1975-1980) Săptămâna nebunilor (1981), Ianus (1993) etc., reportaje: Pe-un picior de plai (1957), Cu o torță alergând în fața nopții (1972) etc., memorialistică, eseuri, critică: Jurnal (1966), Măștile lui Goethe (1967), Jurnal în China (1970), O istorie polemică și antologică a literaturii române (1976) etc., versuri: Osânda soarelui (1968), traduceri: Doctor Faustus de Thomas Mann (în colaborare cu Andrei Ion Deleanu), Orașul și Casa cu coloane de William Faulkner, Fundătura îngerilor de J. B. Priestley (în colaborare cu Andrei Ion Deleanu). A fost scenarist sau coscenarist la seria Haiducilor (pentru 13 filme). În 1975 a fost distins cu premiul Uniunii Scriitorilor din România, dar, fiind demascat ca plagiator, a fost exclus din U. S. R. de-abia în 1990. Cu excepția câtorva scrieri, marea majoritate este realist-socialistă.

Puțină lume știe că a publicat și un volum de Teatru, care cuprinde piesele: Sfântul (jucată în 1968, în regia Sandei Manu), Să nu-ți faci prăvălie cu scară (1959), Labyrintul (1967) și Groapa (1976).

Reprezentativă rămâne Să nu-ți faci prăvălie cu scară[1], care s-a jucat pentru prima dată la Teatrul Național din Cluj-Napoca în 12 ianuarie 1963, în regia lui Constantin Anatol, cu actorii: Anișoara Poptoroacă, Tănase Cazimir, Octavian Teuca, Viorica Cernucan, Silvia Ghelan, Octavian Lăluț, Melania Ursu, Stela Ciculescu, Florin Dumbravă, Ionel Banu, Ion Marian, Mircea Todiriță. Piesa a mai fost reprezentată pe scena teatrelor din Arad, în stagiunea 1965-1966, în regia lui Dan Alecsandrescu, din Pitești, în 16 februarie 1967, în regia lui Mihai Radoslăvescu, din Botoșani, în martie 1971, în regia lui Eugen Traian Burdușanu, din București, la Teatrul Național, în stagiunile 1970-1975, în regia Sandei Manu, din Timișoara, în stagiunea 1973-1974, în regia lui Emil Reus. Despre această piesă, Eugen Barbu afirma într-un interviu din Luceafărul, 1962: „Să nu-ți faci prăvălie cu scară s-a născut cumva și dintr-o convorbire cu un amic care, la un moment dat, mi-a spus că știe de multă vreme o vorbă a unor negustori bătrâni. Era titlul piesei. (...) În momentul în care am început-o, nu aflasem prea bine ce va fi: o dramă sau o comedie? De fapt, cantonasem într-un teren bine cunoscut: cel al Griviței mic-burgeze de pe strada mare a cartierului nostru... (...) De ce îmi place mult Prăvălia cu scară? Pentru că are atmosferă, pentru că are ceva trist și disperat în viața personajelor. Cred că este o piesă făcută pentru actori, mai ales.”[2]

Elena M. Cîmpan

POETUL

Mereu în trecere, paralel cu drumul
Cu întinderea de zare
Cu șirul de munți, de numere
Cu ordinea literelor, a lumii
Cu firul de apă, al Ariadnei
De mână cu Oltul, cu valea
Cu Cartea Oltului, cu Geo Bogza
Cu câmpia și cu veșnicia
Și, poate, chiar cu credința lui de poet
Mai singur
Tot mai singur
Tot
Cugetă
Și, deodată
Prin fața ochilor lui trece o fată
Dulce ca mierea, albă ca laptele
Caldă ca soarele și frumoasă ca luna
Și ca toate fetele ce i-au trecut până atunci
Pe dinainte, la un loc
Tainic și clarobscur...

POEZIA

Privită de sus, de la înălțime
Din vârful muntelui, din Univers
Poezia se vede mică, printre alte lucruri
De seama ei
Ori mai importante
Ori mai neînsemnate
Aproape ca o linie de unire, de despărțire
Dar privită de jos, din vale
Din adâncul mării
Din Universul fiecăruia dintre noi
Poezia este cea care acoperă lumea
Cu vraja ei, cu umbra ei...

FLOAREA DE BIROU

Am adus-o cu mine
În prima zi
Și am așezat-o
De-a dreapta
Floarea de birou avea doar două frunze
Ca un stil în două ape la casă
Acum frunzele ei sunt multe ca foile unei
cărți mari
De dicționar, prin care mai caut uneori sen-
suri neștiute
Floarea aceasta e salcia mea gânditoare

Când plec, o las în locul meu
Să preia vizite, dosare, cărți și alte hârtii
Seamănă cu mine
Tăcută și amabilă
Cel ce sosește o privește pe ea mai întâi
Și începe un dialog în trei
Ce floare frumoasă
Iar eu răspund
Am adus-o cu mine când am venit
Și o luați la plecare, nu?
Nu, nimic nu luăm cu noi
În timp ce floarea tace și crește...

CÂMP DE IDEI

Cum se deschide
Acest câmp de idei
De toate mărimile
Și culorile
Și aromele
Acum e momentul culminant
E ora astrală a ideilor
Din câmp
Printre ierburi înalte
Ce-n curând vor fi puse
La pământ
Să salvăm ideile din câmp
Amestecate în gânduri
Și neliniște
În tot ce seamănă puțin
Cu lumea aceasta...

UN FEL DE RENUNȚARE

Îmi întind brațele pe nisip
În același timp
Pescărușul își întinde aripile pe aer
El nu poate să cadă
Eu nu mă pot ridica
În îmbrățișarea aceea simetrică
De care uneori mi-e dor
Pescărușul începe să cânte
Dar tot nu e hotărât
Dacă să cadă și să-și semneze sfârșitul
Sau să renunțe la
Îmbrățișarea mea pământeană...

SATUL CU FEMEI

O aud repetând
Numai femeii au rămas în satul acesta
Bărbații au plecat
Spune ea tânguindu-se
Dacă e bine

Dacă e rău
În fiecare casă locuiește
O singură femeie singură
Casa și femeia
Femeia și casa
De mână
Duminicile la poartă
Se uită să vadă cine mai trece pe drum
Tremurând
Cum stau adunate, ca păsărelele
Se uită precaut una la alta
Și în gândul lor zic
Dă, Doamne, să nu fiu eu
Dă, Doamne, să fie alta
Următoarea
Când s-au măritat spuneau altfel
Dă, Doamne, să fiu eu
Dă, Doamne, să n-o ia pe alta
Satul cu femei
Lumânări ce ard palid ca florile de colț
Știind că undeva, departe, în cer
Există un sat numai din bărbații lor
Ce se usucă de dor, ca bujorii
Numai femeii au rămas în satul acesta
Spune ea tânguindu-se
Dacă e bine
Dacă e rău...

GĂINUȘA

Pe cer la Dealul Negru
Se vede Găinușa, ca o promisiune de pace
E greu să ajungi printre stele
Să le cunoști, să le afli ordinea
E vara împăcării
Dintre om bogat și om sărac
E vara uitării de toți și de toate
În miez de noapte
Cu o caleașcă de cleștar
În care Cenușăreasa nu se mai grăbește...

TRĂIM CU PORȚIA

În amintirea porției de pâine
De lapte și de unt
De bomboane de pom și de portocale
Ne luăm acum porția de viață
Pe care o trăim
Ca și cum ar fi prima
Ca și cum ar fi ultima
Ca și cum
În amintirea porției de televizor
De ziare de cărți de reviste

De librării de teatru și de spectacol
Ne luăm acum porția de viață
Pe care o trăim
Ca și cum ar fi prima
Ca și cum ar fi ultima
Ca și cum
În amintirea porției de lumină
De căldură de libertate
De a vorbi și de a scrie
În amintirea porției de plimbare și de visare
De Occident și de nebunie
Trăim cu porția în fiecare zi
Astfel încât să ne mai rămână.

SIMFONIE NETERMINATĂ

Un cântec de leagăn
Un cântec de veselie
Și o rugăciune
De trei ori a bătut
Visătorul cu ochi de cărbune
Ce promitea lumea la picioare
i-am deschis prima dată
i-am deschis și a doua oară
iar a treia oară
în drum spre poartă
timpul a încetinit ireal
încet, tot mai încet
ca într-un vis
în care mergi, mergi
și nu mai ajungi
în care pregătești aripile
și nu mai zbori...
un cântec de leagăn
un cântec de veselie
și o rugăciune
de trei ori a bătut
visătorul cu ochi de cărbune...

Acțiunea începe în toamna anului 1942, în casa sordidă a cârciumarului Dumitru Domnișor, unde lucrează și fratele său, Vasile. Dumitru și Domnica Domnișor au doi copii: Alexandru, în vârstă de 19 ani, care și-a ales meseria armelor, fiindcă iubește războiul. „Mie îmi place războiul! – zice el – Cel puțin nu-i plicticos, cum e casa asta, a Domnișorilor!”, și Silvia, de 17 ani, infirmă, scoasă de la pension pentru a ajuta la bunul mers al gospodăriei părinților. Venerabila văduvă Elena Domnișor, mama celor doi frați, Dumitru, primul născut, cel care a condus afacerile familiei, și Vasile, vrea să știe tot ce se întâmplă în familia ei. Vasile îl acuză pe Dumitru că este bețiv și „o să bea totul, până la ultima lescaie”. Beția lui se explică prin faptul că Vasile trăiește cu Domnica, iar copiii sunt făcuți cu acesta. Pentru mama lor, Dumitru „are ceva de femeie în el, e slab și bicisnic, dar cu suflet ales, nu e grosolan”, în schimb, Vasile e „Apucător, rău, câinos” și „înjură birjărește”. Doi musafiri, prezenți destul de des în această familie sunt: ziaristul Ionică Pară, în vârstă de 39 de ani, cel care conduce gazeta Căsătorii, axată în principal pe anunțuri matrimoniale, și Aurica, o fată bătrână, dornică de măritis, deținătoarea unui magazin de îmbrăcat mirese, numit „La șicul elegant” „Sătulul de femei”, cum își zice Ionică, îi propune Silviei să fie „sfătuitorul” ei. Deși nu l-a iubit, Domnica s-a măritat cu Dumitru, la dorința părinților. Bețivul fără voină și personalitate, Dumitru, o amenință pe Domnica că o va omorî, atât pe ea, cât și pe Vasile, un arivist lacom și crud. Actul al II-lea se petrece în iarna lui 1943. Dumitru îi spune soției că știe de legătura incestuoasă cu Vasile, iar aceasta, cu un cinism înfiorător îi zice: „De ce nu vii noaptea peste noi cu un topor, să ne omori?”, amenințându-l că ea va rămâne stăpână peste prăvălie, împreună cu Vasile. Chiar și fiică-sa, Silvia, a văzut-o dimineața ieșind di odaia unchiului. Alexandru se întoarce de pe frunt cu o permisie și le spune că „ai noștri, comuniștii noștri au să-i întrebe: cum ați făcut fraților, averea asta?” Domnica recunoaște în fața soacrei că îi place de cumnatul ei și că Silvia a văzut-o ieșind din odaia lui. Elena îl numește pe fiu-său, Vasile, „țicălos”, fiindcă i-a luat nevasta fratelui și vrea să-i ia și partea din cârciumă, că ține la Dumitru chiar dacă e „bețiv” și l-a nenorocit pe Alexandru, învățându-l cu băutura. Escrocul sentimental Ionică Pară o curtează asiduu pe Silvia și își toacă

banii, aidoma lui Alexandru, la cursele de cai. Actul al III-lea se petrece în 4 aprilie 1944. După ce Silvia îi cedează lui Ionică Pară și se consideră logodită cu acesta, spre dezamăgirea ei, logodnicul îi dezvăluie faptul că este falit și o refuză să-i devină soț. „Eu, eu sunt un aventurier, fetițo, am uitat să te previn că la mine sentimentele se duc și vin” îi spune cu cinism corupătorul, adăugând: „Nu trebuie s-o luăm în tragic”. Elena trăiește cu spaima că vor veni rușii și „s-a zis cu negustorii dacă se ridică comuniștii peste noi”. Temându-se să nu fi rămas boțoasă, Elena și Alexandru hotărăsc să-l oblige pe fantele Ionică Pară s-o ia de nevasă. În final, datorită unui bombardament, casa familiei Domnișor ia foc.

Alături de domnișoara Aurica (regăsită și într-o nuvelă de-a autorului), un personaj pitoresc este și cobeia de Gică-Hau-Hau, vânzătorul de ziare, cel cu replica sa obsedantă, profetică: „Ai să mori”, repetată la nesfârșit, completată cu: „Moarte negustorilor! Moarte po-managiilor! Hau, Hau!”, care înfioară spectatorul. În piesă, replica „să nu-ți faci prăvălie cu scară!” este rostită de bătrâna Elena, preluată, la rândul ei, de la răposatul ei soț, Enache.

Această piesă readuce în genul dramatic peisajul sordid al mahalalei negustorești, întâlnit în Groapa sau nuvela Prânzul de duminică, cu personajele sale autentice. De altfel, dramaturgia noastră, prin G. M. Zamfirescu și Victor Ioan Popa, nu este străină de această temă. „Prăbușirea familiei Domnișor – nota nota Dan Alecsandrescu în Caietul-program al Teatrului de Stat din Arad, stagiunea 1965-66, - sugerează însăși prăbușirea interioară a existenței de clasă a unei pătri sociale parazite, ca cea a negustorilor”, pentru ca N. Carandino, în Săptămâna din 1971 (nr. 16, din 26 martie 1971), să-l dubleze cu afirmația: „Piesa aduce în fața publicului o lume care a existat aievea dar care, din păcate, încă nu a dispărut în întregime”. La rândul lor, Dumitru Micu și Nicolae Manolescu afirmă în Literatura română de azi (Ed. Tineretului, 1965) că în această piesă „Se urmărește descompunerea familiei, a lumii negustorești. Devorată de racilele interioare, această lume e un buboi care trebuie să se spargă...”.

[1] Eugen Barbu, *Să nu-ți faci prăvălie cu scară*, Ed. Eminescu, Buc., 1975; precizăm că toate citatele sunt preluate din această ediție, adaptate la normele actuale.

[2] *Luceafărul*, an. VI, nr. 7, din 30 martie 1962.

Dialog cu Suly Bornstein Wolff

"Fă Rai din Ce Ai" expoziția artistei israeliene Suly Bornstein Wolff la Galeria de Artă Contemporană a Complexului Muzeal Bistrița Năsăud, manager Alexandru Gavrilăș. Curatori: Vera Pilpoul (Israel) și Cleopatra Lorințiu (România).

- Menut Maximilian: Bine ați venit la Bistrița, e prima dumneavoastră expoziție în România ?

- Suly Bornstein Wolff: A fost o reală bucurie pentru mine să fiu invitată să expun la Muzeul din Bistrița. Da este prima oară când expun în România. De fapt am planificat această expoziție acum ceva timp .

- M.M. Înainte de toate, tocmai pentru că v-am parcurs CV-ul atât de dens și bogat, v-aș întreba cum de ați ales Bistrița ca să expuneți? Am citit în presă că expoziția are drept co-curator ca să zic așa, pe scriitoarea Cleopatra Lorințiu și bănuiesc că întâlnirea cu ea a avut un rol esențial în alegerea dumneavoastră?

- S.B.W. Așa s-a întâmplat să fie, este prima mea expoziție în România și asta mă încântă. Acum doi ani Cleopatra era deputy director la Institutul Cultural Român din Tel Aviv, și alături de Adreea Shemesh, au venit să îmi vadă lucrările la expoziția mea personală de la Casa Artiștilor din Tel Aviv, aceasta era curatoriată de Vera Pilpoul și Arie Berkowitz.

După asta, Cleopatra și Andreea m-au invitat să expun și la sediul reprezentanței din Tel Aviv. Și imediat după asta au început discuțiile dintre Vera Pilpoul și Cleopatra Lorințiu, despre posibilitatea și necesitatea de a aduce arta mea și în România. Iar ea într-adevăr a avut ideea de a începe cu o expoziție a mea aici, la Bistrița.

- M.M. Expoziția aceasta este nu numai o formă de artă dar în același timp o formă de atitudine a artistului-cetățean care sunteți. O parte însemnată din arta dumneavoastră merge în această direcție?

- S.B.W. Fiind eu un artist multidisciplinar, pe lângă pictură, am fost preocupată de artă prin reciclare, de mai multă vreme.

Iar ca femeie ce sunt, trăitoare în această lume și în acest secol, vă mărturisesc, sunt foarte interesată, ca să spun așa, mă privește tot ce ține de viitorul umanității. Schimbările climatice au devenit deja incontrollabile.

Sunt, de asemenea, conștientă de faptul că înzestrarea mea artistică, dacă o compar cu tendințele mondiale, este limitată la statutul meu de om. Dar ca artist, cred că este important să trimit un mesaj în privința acestei problematice.

Expoziția de la Bistrița se axează pe acest tip de artă, creată doar pe materiale reciclate. În acest fel, sporesc conștientizarea situației, cu speranța pentru frumusețea pe care o putem crea din materiale reciclate, în loc să acumulăm tot mai multe deșeuri și gunoi în lumea noastră.

- M.M. Expoziția dumneavoastră nu este doar o formă de artă, ci și o formă de atitudine a artistului cetățean. Este o pledoarie pentru reciclare, economie. Cea mai mare parte din arta dvs. merge în această direcție?

- S.B.W. Cu excepția picturilor, care sunt de obicei ulei pe pânză, toate celelalte materiale din care am creat piesele expoziției mele și instalațiile, provin din materiale care în mod obișnuit ajung zilnic la groapa de gunoi.

Le transform în lucrări de artă plastică care mai târziu sunt expuse în galerii și muzee din Israel și din întreaga lume. Dacă e hârtie, plastic, material textil, sticlă, tablouri pe pânză, toate se transformă sub mâinile mele în forme și forme noi. Un alt material cu care lucrez de mult timp, iar asta s-a intensificat în ultimii trei ani, sunt "decupările" din picturile mele din trecut. Sunt picturi în ulei pe pânză, pe care le decupez în frunze mici și „ramuri” și creez din ele lucrări noi. Cele mai multe dintre ele prind chip într-o formă rotundă și arată tridimensional. Dragostea mea pentru cercuri, mandale, după care am tânjit ani de zile, este încă prinsă în lucrările mele. Eu numesc corpul acestor lucrări: „soft vitrage”, pentru

a le deosebi de materialul dur și fragil cu care lucram înainte: sticlă și cristale. De asemenea, mi-au adus aminte de minunatul vitrage pe care l-am văzut în diferite biserici și case de rugăciune.

- M.M. Ați călătorit mult și prin lumea întreagă? Care au fost experiențele care v-au marcat?

- S.B.W. M-am născut în Sao Paulo, Brazilia, iar mai târziu am trăit timp de 3 ani în Toronto, Canada. Casa mea este în Tel Aviv, Israel și acolo mi-am întemeiat o familie. De-a lungul anilor mi-am dus lucrările prin întreaga lume.

Când călătoresc, fie în Orientul Îndepărtat sau în Occident, îmi place să „experimentez” locul sub forma numeroaselor sale aspecte: cultură, peisaj, culori, arhitectură și multe altele. Interiorizez această totalitate doar pentru a o „pierde” mai târziu și a o scoate în evidență într-o formă și un limbaj care sunt speciale pentru mine. Efectele diferitelor culturi pot fi cu siguranță văzute și experimentate prin lucrările mele.

Cel mai important lucru pentru mine este să întâlnesc oameni, să fac conexiuni și să creez punți între culturi.

În timpul acestor expoziții este important să-mi expun arta unui nou public, este cu siguranță o parte a dialogului care este atât de important pentru un artist creativ și întărește credința în ceea ce fac. O văd ca pe o sarcină importantă, ca pe un apel.

Prezentarea și sosirea în Bistrița a fost o experiență provocatoare și specială. Pe de o parte, cunoștințele istorice despre Holocaustul poporului evreu, care s-au acumulat și la Bistrița. În Bistrița a existat o comunitate evrească, dintre care mulți au fost trimiși în lagăre de exterminare și au pierit. Pe de altă parte, am vrut să experimentez văzând și simțind aici și acum: am întâlnit oameni primitivi, noi colegi și prieteni și mari artiști și artă locală. Sper că acesta este doar începutul prieteniei și colaborării.

- M.M. În afară de arta realizată din materiale reciclate, ce alt fel de artă plastică vă atrage și o practicați?

- S.B.W. De mulți ani exersiez pictura. Mai ales ulei pe pânză în care îmi plăcea să pictez peisaje, flori, copaci, precum și forme arhitecturale și clădiri. Ca persoană curioasă ce sunt și artist multidisciplinar, creez obiecte din multe materiale și readymade pe care le încorporez într-un întreg. (Ready made, această tehnică constând în expunerea unor montaje de obiecte, detașate de funcțiile lor, organisme compuse din elemente industriale, roci, fragmente de opere de artă). Creez din ele, instalații la scară largă.

- M.M. Soțul dvs., personalitate medicală cunoscută, a vizitat orașul nostru cu puțin timp în urmă.

- S.B.W. Prof. Natan Bornstein, medic neurolog, soțul meu, are de mulți ani o intensă cooperare cu medicii din România și în acest context în urmă cu trei luni chiar a venit la Bistrița pentru o conferință medicală care include prelegeri despre AVC și prevenirea acestuia.

Cel mai important pentru mine este să întâlnesc oameni, să fac conexiuni și să creez punți între culturi

- **M.M. Credeți că această venire la Bistrița va avea o continuare pentru viitor? Există perspective de colaborare cu artiști locali?**

- **S.B.W.** Sper cu adevărat că începutul contactului și al prieteniei dintre oameni este de neprețuit pentru dezvoltarea globală. Nu există nimic mai important ca a vorbi, a înțelege, a învăța unul despre celălalt.

În ziua în care vom coborî barierele și vom deveni mai conștienți de aceste oportunități uimitoare de comunicare bidirecțională, lumea va deveni un loc mai bun în care să trăim. Și mai presus de toate cred în iubirea necondiționată. Și pentru aceasta, urmez o potecă care trece și prin Bistrița. După cum am spus, sper că acesta este doar începutul.

Aș vrea să revin la Bistrița. Cleopatra mi-a făcut cunoștință cu talentații artiști locali Maxim Dumitras și Eugen Alupopanu. Am fost foarte impresionat de sculpturile Maxim, precum și de muzeul interesant pe care l-a creat și mi-au plăcut picturile și desenele lui Eugen. Sper că vom colabora în viitorul apropiat atât în România, cât și în Tel Aviv.

- **M.M. Vă mulțumim pentru invitația la expoziția dumneavoastră, pentru sensul ei artistic și cetățenesc, pentru că ați venit la Bistrița și vă mai așteptăm aici!**

- **S.B.W.** Vă mulțumesc că m-ați invitat să fiu intervievată la revista dumneavoastră și sper să am ocazia să ne reîntâlnim personal în curând.

(Traducere de Cleopatra Lorințiu)

Constanța Marcu

Scrisorile mamei

Cine va găsi, peste secol, aceste scrisori? Le va afla, oare, cineva? Le va citi împins de curiozitate? Și aflându-le, aruncându-și ochii peste aceste rânduri, răstignind în pagina albă roiurile de gânduri, ce va descoperi? Va prinde contur, se va iți dintre aceste îngrijite șire silueta unei femei care s-a stins de tristețe, cum au hotărât cronicarii? O umbră care a vrut să depună mărturie, să lase un semn, să se știe că a fost. O trecătoare, și ea, prin această viață, chiar de os domnesc fiind...

- Oare în ce colț de lume va fi vândută viața mea?

Cetatea Mangopului, 1471.

Fetița mea dragă,

Nu mărunță îmi este grija pentru întrebările pe care ți le pui despre ce va fi cu viața ta... Lasă-mă să-ți destăinui câteva din gândurile mele despre femeile care au jucat, întotdeauna, un rol însemnat la curtea Comnenilor.

Istoria Trapezundei este plină de aventuri de dragoste și de moarte și sub acel cer voluptuos al orientului intrigile sângeroase înfloreau ca într-un loc predestinat.

După căderea Constantinopolului, familia noastră, a Comnenilor se afla într-o situație foarte grea. Între amenințarea mongolilor ori a otomanilor, firea veselă și plăcută a tinerelor prințese, strălucirea virtuților dobândită prin educație și, de ce nu, rafinamentul și cochetăria rămân o speranță, deloc de neglijat.

Și chiar micile frustrări în fața unei căsătorii politice sunt amănunte cu totul secundare, absolut neglijabile.

Am să-ți dezvălui, nu fără ușoară strângere de inimă, că nu vei avea parte de un astfel de răsfăț, precum marile împărătese bizantine.

Dar draga mea, să mă întorc la gândurile care mă frământă pentru tine.

Despre căsătoria ta. Să cauți în ea o prietenie. Prietenie, nu judecată. Să crezi că ea este întâmplarea a două maluri. Niciodată împreună, mergând alături, ascunzând în meandrele lor caractere diferite.

O șansă ar fi ca ele să fie complementare, dar obligatoriu să aibe transparența apei. Fiecare are drumul lui, morala lui, condiționate de încredere. Fără încredere unul din maluri se surpă, se transformă într-un gol, pământul cade.

Căsnicia, draga mea, este o grea și sfântă, în același timp, dorință de a construi în celălalt un pod, un sprijin, care, dacă se prăbușește, înseamnă că zidăria e putredă ori liantul e slab. Imaginează-ți un zid în care, rând pe rând, așezate, cărămidile iau forma unui destin. Să nu fie de calitate materialul acela, modelat, frământat, mărunțit, ce

nu sunt altceva decât amănuntele, uneori ridicol de obositoare ale vieții și care leagă, precum mortarul, zidăria!

Încercările vor fi multe și grele. Sunt momente în care nevinovată, croindu-ți destinul, ca măsură a ta, ești strivită, umilită, până ce simți în gură gustul pământului, a uscăciunii, a nimicului.

Acolo, atunci, să nu renunți! În mizerabilu-i scenariu, viața îți va dăruia cărări. Și ele se vor întretaia. De cele mai multe ori iau forma crucii.

Să nu plângi că ți-e greu să o duci. Și nici nu ne dăm seama că încâlceala acestor cărări se decantează în seninul suprem, unic, îndumnezeit, al Crucii.

Să nu plângi că ți-e greu să o duci. Zilnic, în fiecare ceas, vei avea pornirea lăuntrică, leneșă, gândind: „asta mi-e Crucea, ce să fac?” Greșești judecând așa, fata mea dragă. Nu este păcat mai mare decât să renegi. Să vrei alta. Mai ușoară, mai domoală. Nu uita, perfecțiunea este a lui Dumnezeu. Răbdarea și înțelepciunea a oamenilor.

Nu ne judeca. Și tu la rândul tău vei fi judecată. Sunt dureri și iluzii mărunte, de fapt, dacă te gândești că iubirea este ca o rază de lumină; vine, te cuprinde, te încinge, trece pe deasupra ta în nemărginita-i necruțare.

Caută iubirea cealaltă, Maria, neosândită de trecerea cea repede, iubirea albă și tainică.

Mama

Dragă Mamă

Mă întrebi ce-am dobândit în lunile acestea, de când m-am dezrădăcinat de lângă voi. Bine ai socotit, mamă, că prăbușirea unei case începe o dată cu slăbirea încheieturilor. Înțeleg binele pe care ai vrut să-l faci, lăsându-mă în depărtare, aici, unde Vodă Ștefan pricepe mai bine ca mine măruntaiele lumii; dar vorba lui aspră lasă să i se întrevadă semeția. Și nu putem minți istoria!

Îl cred, și-n adâncul firii mele și eu doresc, cât mai iute, un moștenitor.

Aidoma mării, care vremelnice se odihnește în deplină pace, ca mai apoi să crească, înălțându-și valurile, biciuită când de vântul boreas, când de aparcias ori de atâta suflare trezitoare de valuri (privește văzută de mine, la noi acasă, la Mangop), firea Măriei Sale, chiar dacă simte nevoia de căldură, dacă se lasă mănătat de sentimente omenești ar aluneca spre comun. Ca și omul ce-și grijește de mărunta lui existență. Ori, dânsul, este puterea însăși, este peste gândirea omului mărunț.

Mă întrebi ce-am dobândit, deja? Mă-ncearcă gândul că aș putea fi o cărare din livda noastră de meri, unde el să-și găsească puțină tihnă și alinare trupească. Pricep însă că, așa cum mireasma florilor albe se duce cu vântul, nici eu nu pot să fiu un gând continuu în viața lui.

Și oare este important să vrei totul și, de fapt, să nu ai nimic? Nu este mai fericit gândul că poți să-ți faci, din puținul ce ți se dă, o izbândă numai a ta?

Maria

(Fragment)

Elena M. Cîmpan

Despărțirea de medicină, în căutarea ei

- Ghid de cugetări -

Motto: „Dacă ne scapă ceva în medicina de astăzi este, probabil, că am pierdut, undeva, pe drum, *imaginea întregului*.” (*Mircea Gelu Buta, în „Dezvrăjirea medicinei”*)

O frumoasă carte își găsește loc binemeritat în lista noastră cu lecturi. Este vorba despre „Dezvrăjirea medicinei”, de Mircea Gelu Buta, tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Andrei, la Editura „Renașterea”, Cluj- Napoca, 2023. Cartea prezintă, pe coperta întâi, imaginea cu „Alchimistul”, de Mattheus von Helmont (ulei pe pânză, 1623), inspirat aleasă pentru domeniul de cercetare, iar pe coperta a IV-a propune un text al autorului despre conceptul de „dezvrăjire a lumii”, în general, a medicinei, în special, ce a dus la formarea „medicilor mecanici”. Volumul cuprinde, așa după cum ne semnalează o notă de prezentare, „analize și convingeri bioetice ale autorului, unele dintre ele regăsindu-se în articolele pe care le-a publicat în ultimii ani, în revistele de specialitate din țară și din străinătate”. Este vorba despre patrusprezece capitole, de la „O profesie prestigioasă”, până la „Medicina ca pradă”, care sunt organizate în subcapitole, într-o succesiune de idei, noțiuni, concepte, vechi și noi, înțelesuri, teorii, valori, prezentate din perspectiva bioeticii creștine, preocupată de viitor. Asemeni unui alchimist, omul de știință de astăzi este pasionat de reșezarea lucrurilor în ordinea firească, de extragerea esențelor, de a uni disciplinele pe baza înrudirii lor spirituale, de a păstra interesul pentru valori incontestabile, de a păzi lumea de invazia răului, sub diferite forme și aspecte.

Abordările interpretative pot fi multiple, în măsură să certifice faptul că această carte merită citită, merită timp și răbdare până la capăt, pentru a culege roadele învățături și ale înțelepciunii, din cel puțin trei motive: în primul rând, resursele bibliografice, care însoțesc paginile, conving prin importanța numelor (Aristotel, Montaigne, Spinoza, Kant, Dostoievski, M. Foucault, J. Bishop, M. Weber, Dumitru Stăniloae, Mircea Eliade, Ioan Chirilă, Denis Müller ș. a.) și a operelor, prin ele însele; în al doilea rând, prelucrarea ideilor care circulă în vreme se face în laboratorul propriu, al autorului creator de texte de literatură de specialitate și nu numai (pentru că M.G.B. știe să îmbine informația cu creația, spiritul riguros cu sensibilitatea prozei); în al treilea rând, predarea „moștenirii” către cititor, dispus, din start, și predispus, să accepte „pactul” lecturii, vraja ei, „vrăjirea” cea bună, neamenințată de o „dezvrăjire”, așa cum sunt lumea, medicina...

În desfășurarea tematică a cărții, în centru se situează medicul, o profesie râvnită, una dintre cele mai frecventate în secolele XIX, XX, împreună cu avocatul, ofițerul, și prezentă în operele lui Marin Preda, Nicolae Breban, Augustin Buzura. Imaginea medicului este cea a unui personaj „impecabil îmbrăcat”, cu „distanțiere vestimentară”, „ce nu putea să nu frapeze și să impună”. Ca „om de știință” și credincios, medicul trebuie să și mărturisească credința și să nu considere acest fapt drept „o slăbiciune”. De la formarea lui, din anii de studenție, învățând pe cadavre, ca „primi pacienți”, cu deprinderea tehnicii de injecție, de la respectarea jurământului lui Hipocrat, trecând prin dilema „medicina este profesie sau chemare”, exersând „privirea medicală”, gata „să interpreteze semnele și simptomele ascunse”, oprindu-se în fața unei decizii, în adaptarea ghidurilor („care nu sunt o carte de bucate și nu oferă rețete aplicabile în toate situațiile posibile”), având obligația „să justifice oricând alegerile și actele sale”, de la profilul „medicului tradițional”, „definit prin calm, devotament și modestie”, de la „medicul creștin”, preluând modelul lui Hristos — „medicul prin excelență, doctorul sufletelor și al trupurilor”, și până la medicul „sedus de tehnică, ispitit să exploreze noile posibilități oferite de aceasta”, îndepărtat de oameni și de sine, avem, în această culegere de texte-studii, o întreagă tipologie, privită din interior, a unei profesii, amenințată, ca atâtea altele, de tehnică, de presiune birocratică, de lipsă de recunoaștere și de anti-umanism.

Zorin Diaconescu

La hotarele medicinei și ale disciplinelor umaniste

Metafizica și medicina sunt două domenii de studiu care au abordări și obiective diferite, însă pot avea unele puncte comune și influențe reciproce, după cum demonstrează recenta carte Dezvrăjirea medicinei a Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, apărută la Ed. Renașterea, 2023.

Există aspecte în care metafizica și medicina pot avea puncte de contact sau influențe reciproce prin persoane care caută o abordare holistică a sănătății, care să includă atât aspectele fizice, cât și cele mentale și emoționale ale unei persoane. Aceasta poate implica o explorare a trăirilor subiective ale omului și a unui sens mai profund al existenței sale, suprapusă cu abordările științei medicale.

De asemenea, există și domenii de cercetare care examinează influența credințelor, spiritualității și a altor aspecte metafizice asupra sănătății și recuperării persoanelor bolnave. Această abordare integrativă poate include practici alternative precum meditația, terapia prin artă, vindecarea prin credință și alte metode care se bazează pe convingeri metafizice.

La fel de importantă este raționalizarea resurselor în practica medicală, esențială pentru a optimiza folosirea acestora atunci când sunt limitate și a asigura o îngrijire eficientă și echitabilă pentru toți pacienții. Iată câteva aspecte importante legate de raționalizarea resurselor în practica medicală:

- Diagnostic și tratament bazate pe dovezi: Medicii trebuie să ia decizii bazate pe dovezi în ceea ce privește diagnosticul și tratamentul pacienților. Aceasta înseamnă că trebuie să se bazeze pe cercetări clinice relevante și studii de eficacitate pentru a alege cele mai bune opțiuni de tratament, evitând astfel procedurile sau intervențiile inutile.

-Utilizarea resurselor în mod eficient: Medicii trebuie să fie conștienți de resursele disponi-

„Știință și conștiință” (definiția lui Iuliu Hațieganu), medicina se află astăzi, ca multe alte domenii de activitate, la o răscruce de drumuri. Celor doi termeni, Mircea Gelu Buta le adaugă și „credință”, în măsura în care „medicina contemporană devine tot mai păgână”. Din perspectivă bioetică, medicina trebuie să aibă o morală, ce începe cu politețea și continuă cu onestitatea. Un medic bun are nevoie de morală, de curaj, de măsură/ cumpătare, de prudență, de blândețe, de compasiune, și atunci poate deveni un „medic drept”. Toate aceste elemente fine, de substrat, aparent nevăzute, sunt aduse la suprafață, scoase în relief, cu exemple, de îngrijorare, de meditație asupra realității, obiectiv și înțelept. Dacă adăugăm generozitatea, eroismul (din timpul virusului „Covid”, când medicii erau „în prima linie”), bunăvoința, blândețea, bunătatea, modestia, sensibilitatea (există medici care cântă în orchestra medicilor, medici scriitori, Vasile Voiculescu, pictori, Ion Țuculescu), realizăm o imagine completă a celui ce, aidoma lui Hristos, vindecă (și) prin cuvânt: „medicina practică de Hristos este de natură divină, unică și caracterizată de două aspecte esențiale: pe de o parte, prin minunile Sale, Hristos înfăptuiește vindecări inexistente chiar și în palmaresul medicinei contemporane, cum ar fi faptul că dă vedere unui orb din naștere. El vindecă prin cuvânt, fără să recurgă la vreun medicament sau să recomande un tratament material. A doua trăsătură fundamentală a Doctorului Hristos este că pune în lumină strânsa legătură dintre păcat și boală, adevăr pe care îl repetă de nenumărate ori. Singurul tratament recomandat celor tămăduiți este: „Să nu mai păcătuiești”, corelat cu avertismentul: „Ca să nu-ți fie și mai rău!”

Aproape nimic din ceea ce este important, de referință, omenesc, în teoria și practica medicală, din perspectivă bioetică, nu-i scapă medicului/ scriitorului Mircea Gelu Buta. Faptele de solidaritate, precum vaccinarea și donarea de sânge, corpul uman, ca purtător al unui „proiect de viață”, privindu-l în ansamblu, holistic, și nu reducăționist, etica transplantei, a transfuziei, în funcție de constrângeri religioase, grija față de cei săraci, malpraxisul, transumanismul, moartea, ca făcând parte din viață, toate se constituie în teme de reflecție, de cercetare, de pe „podiumul de curs” ori de seminar, din rubrici de reviste de specialitate, în lumina corolei, potrivit căreia religia este „sursă de motivare a oamenilor”, nu știința, nu filosofia, nici artele, în procesul de înstrăinare, ca un pericol, și din dorința de a sta „în acel pliu misterios al lumii, unde creatul comunică cu necreatul”.

De ce am ales să scriu despre această carte? Mai ales datorită capitolului intitulat „Medicina ca pradă”, care m-a făcut, imediat, să mă gândesc la romanul „Viața ca o pradă”, al lui Marin Preda. Și pentru fragmentele de mărturisiri, din experiență, din lectură, din viață, obiective sau subiective, ceea ce atestă o scriitură care îmbină armonios spiritul științific cu cel literar. Ca orice ființă de cuvinte, am tresărit la „dezvrăjire”, încercând să descifrez taine, și am găsit sensul ei, ca fiind unul tehnic, modern, de evitat, bucurându-mă de posibilitatea unei „revrăjiri” a lumii, nu ca o magie, ci ca o aducere a lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Am extras din această carte elemente de fundament existențial și am subliniat rânduri de expresivitate a textului, cum e și metafora „natura – fereastră deschisă spre Dumnezeu”.

Un lucru sigur iese la suprafața cărții și se ridică, profund, din fiecare cuvânt, care a fost sau nu la început, formând duh de nețăgăduit: în demersul său științific, didactic, religios, de a înțelege și explica dezvrăjirea lumii și a medicinei, ca o consecință nefastă a tehnicii, a tehnologiei, Mircea Gelu Buta reușește, cu certitudine, să păstreze vraja scriiturii, după chipul și asemănarea marii literaturi de meditații, pe tema existenței umane, la un moment dat, în drumul ei spre veșnicie.

Dacă în terapie, omul/ pacientul trebuie privit ca întreg, în literatură, cartea nou apărută completează opera preexistentă a unui scriitor, oferind date despre alte și alte preocupări, abordări, uneori mai vechi, alteori mai noi. Din punct de vedere bioetic/ moral, cartea ar trebui să influențeze, să schimbe, ca un model de urmat. În acest spirit, ea vorbește despre lucruri drepte, recunoscute și adevărate. Cât vor reuși acestea să influențeze o lume tot mai pierdută, de la o zi la alta, să oprească, să schimbe sensul, să arate drumul înapoi, al regăsirii de sine, de valori umane, nu mai e un aspect legat doar de cititor (care e ușor de convins).

bile și să le utilizeze într-un mod eficient. Acest lucru poate însemna evitarea prescrierii de teste nejustificate sau utilizarea excesivă a echipamentelor medicale costisitoare. În plus, este important să se monitorizeze stocurile și utilizarea resurselor pentru a identifica eventualele risipe și a le îmbunătăți.

La aceasta care se adaugă: evaluarea cost-eficiență și prioritizarea pacienților.

Esențiale sunt colaborarea și comunicare interdisciplinară, comunicarea deschisă și transparența care reprezintă cheia unei bune decizii medicale.

Sensul teologic al tehnologiei poate fi interpretat în diferite moduri, în funcție de perspectiva și contextul teologic în care este abordat. Iată câteva aspecte care pot fi luate în considerare:

1. Abordarea optimistă: Unele viziuni teologice consideră tehnologia ca pe o expresie a creativității umane și a potențialului divin. Această perspectivă susține că tehnologia este un mijloc prin care oamenii își exprimă vocația de a crea și de a subordona natura punând-o în serviciul lor, astfel tehnologia este considerată un instrument prin care se realizează progresul.

2. Responsabilitate și etică: O abordare mai echilibrată poate pune accentul pe responsabilitatea umană în utilizarea tehnologiei. Din această perspectivă, teologia subliniază nevoia ca tehnologia să fie utilizată în conformitate cu valorile etice și morale, aducând astfel beneficii și având grijă de oameni și mediu. Teologia mai prezintă și necesitatea de a evalua impactul pe termen lung al tehnologiei asupra relației umane cu Dumnezeu și cu lumea creată.

Lidia Zadeh

ARMURA

Nici festivitățile nu mai sunt ce erau odată

Îmi apăr poemele trudite
Cu
O armură a nemuririi
Și
Cu o cămașă de inuri proaspete
Și cu un vis neprihănit

De frica hoților de cuvinte
Și a falsificatorilor de frumos
Sau
De frica unei virgule puse aiurea
Și ce dacă?

Șterg de praf armura așteptării poemului
Un semn al mirării neclintit se uită la mine
Printr-o lupă zgâriată
Oare câte cuvinte sunt necesare
Pentru a descrie fericirea

Un plâns ca o nădușeală îmi intră în ochi

BOA

Boa constrictor îmi sugrumă poemele
Ca o virgulă inutilă pe care
Uit mereu să o pun

Ultimul poem s-a zbatut
Întors cu fața la perete
Până a muțit

Doar cicatricile în formă de paranteze
La fel de inutile și de necredibile
Îi deslușesc șoaptele înăbușite
Și semnele de întrebare

Zadarnicul vibrează prin mâna care ține creionul

Mă uit la virgula mea
Cu nepăsare
Și cu privirea șarpelui
Care domnește colac peste poem

Apoi închid ochii
Și
Adun în andreele o hlizire
Cât o lume
Plină de venin

DIMINEȚILE

Fiecare dimineată e statornică în felul ei
Pe umerii noștri apasă prăbușirile de noapte
Fără să ne ceară voie
Așa că
Astăzi o să ne sărutăm uscat și o să mă atingi
Ca pe un clopot vechi
Dintr-o turlă a nimănui

Statistic vorbind dragostea durează trei ani
Iar moartea ceva mai mult

Dă-mi mâinile tale aspre
Și lasă-mă să-ți alung incertitudinile
Speranțele sunt aproape un sacrificiu

Și ce dacă nu te mai iubesc?

Dincolo de tine este un orizont
Al chemării albe

Nu cerceta cititorule...pasiunile dor

Despre iubire

JUMĂTĂȚI

Niciodată nu mi-au plăcut
Răspunsurile pe jumătate

Și nici jumătățile de speranță

Oamenii tăcuți au mințile zgomotoase
Și oamenii zgomotoși
Au mințile tăcute, prinse într-un cerc
Ca o închisoare a unei lumi
Fără început și fără sfârșit

Nimeni nu știe ce se întâmplă
Pe frontul de nord

Asta este o altă discuție
Adevărul nu are jumătate de măsură

Cât har atâta penitență

ȚINTA

Retrage-te dar nu te preda
Încă un învins nu este o noutate
Așa cum încă un nebun nu este tocmai o lebedă
pe un mal fără lac

Nu cerși îndurare și nu te ascunde

În fumul pipei ca într-o iluzie de prost gust

Chiar dacă ții în mână un bumerang
Și ești
Încolțit de o haită la vedere
Poți să arunci cu săgețile
De o mie de ori
Înspre mine

Trebuie să riști
Numai așa vei simți că trăiești
Lovindu-mă ca un înfrânt

Sunt o țintă vie

DIAMANT

Stăteam cu poetul în casă
Și cu miezul de noapte
Un înger ne tot dădea târcoale
Fără să știu dacă era îngerul vieții
Sau al morții
Sau al războiului rece

Ne scriam versuri despre arta căderii
Fără să știm de unde începe
Și unde se termină extazul clipei
Cu mai multe fețe

Ca un diamant
În care se ascund
Oglinda
Și sufletul pierdut
La un joc
De cărți

Stăteam la masă cu poetul
Și amândoi plângeam

3. Spiritualitate și tehnologie: Într-o abordare mai profundă, teologia poate explora cum tehnologia poate influența și interacționa cu dimensiunea spirituală a vieții umane. Este vorba de a găsi un echilibru între tehnologie și spiritualitate, înțelegând că ambele dimensiuni pot contribui la binele umanității. De exemplu, tehnologia poate fi folosită pentru a facilita accesul la resurse spirituale, precum textele religioase, învățăturile și practicile spirituale.

Este important de menționat că interpretările și perspectivele teologice asupra tehnologiei pot varia considerabil între diferitele tradiții religioase și teologice. Este adesea subiectul unor dezbateri și discuții în cadrul comunităților religioase și academice.

Legalizarea eutanasiei este un subiect extrem de complex și controversat, cu opinii împărțite în cadrul societății și al comunităților religioase. Eutanasia reprezintă acțiunea de a produce moartea unei persoane aflată în suferință fizică sau psihică insuportabilă. În același timp, există și numeroase argumente aduse împotriva legalizării eutanasiei: Trebuie menționat că atitudinile asupra legalizării eutanasiei variază în diferite țări și regiuni datorită influențelor etice, morale, culturale și religioase. Decizia de a legaliza eutanasia necesită o analiză atentă a implicațiilor morale, juridice și sociale și necesită încă o dezbateră riguroasă în cadrul societății.

Când discutăm despre interacțiunea dintre creștinism și transumanism, este important să recunoaștem că există o gamă largă de opinii și perspective. Prin urmare, voi prezenta câteva puncte de vedere care pot fi considerate în acest context, dar trebuie menționat că acestea nu reflectă o poziție universală a creștinismului.

1. Etica și integritatea umană: O preocupare semnificativă a creștinilor în ceea ce privește transumanismul este întrebarea privind impactul acestuia asupra integrității și demnității umane. Există preocupări cu privire la posibilitatea ca transumanismul să submineze înțelegerea tradițională creștină a ființei umane și a valorii sale intrinseci. Credincioșii susțin că înțelegerea tradițională a ființei umane, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ar trebui să fie apărută și să ne ferim să modificăm sau să îmbunătățim ființa umană în moduri care pot compromite această înțelegere.

2. Limitările și rolul lui Dumnezeu: Există de asemenea îngrijorări cu privire la atitudinea transumanismului față de limitele umane și care poate sugera că oamenii pot ajunge la perfecțiune sau nemurire prin intermediul tehnologiei. În creștinism, există învățături care subliniază natura umană limitată și dependența de Dumnezeu. Acest lucru poate duce la o opoziție față de tendințele transumaniste de a submina sau a trece peste aceste limite și dependența de Dumnezeu.

3. Responsabilitatea și folosirea tehnologiei: Unele perspective creștine recunosc că tehnologia și cercetarea științifică pot aduce beneficii semnificative umanității prin îmbunătățirea condițiilor de viață, tratamentul bolilor și reducerea suferinței. Cu toate acestea, este important să se stabilească limite etice și să se exercite prudență în utilizarea tehnologiei pentru a ne asigura că respectăm valorile și principiile creștine de bunăstare și dreptate.

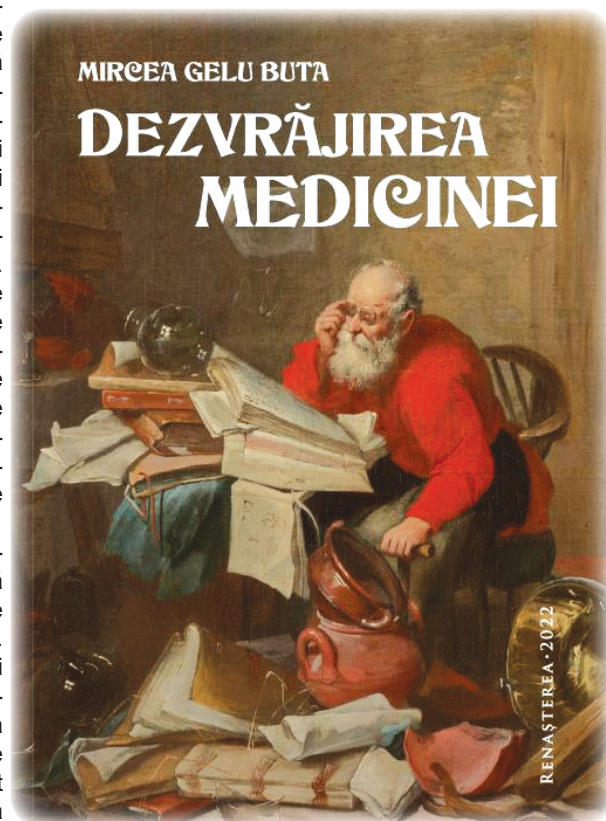
4. Abordare individuală și variabilitatea opiniilor: Este important să recunoaștem că perspectivele asupra transumanismului pot varia în rândul comunităților creștine. Diferite ramuri și grupuri creștine pot avea abordări diferite și pot interpreta în mod diferit învățăturile și valorile creștine în contextul transumanismului.

În final, relația dintre creștinism și transumanism este complexă și diversă. Există oportunitatea de dialog și de reflecție în cadrul credincioșilor cu privire la această temă, aducând în discuție valorile morale și etice, precum și învățăturile și interpretările scripturale.

Expertiza etică fără religie se referă la abordarea etică și morală care nu se bazează pe doctrine religioase sau credințe. Aceasta implică folosirea rațiunii și a raționamentului etic independent pentru a judeca și a lua decizii morale. Există mai multe perspective și abordări în acest domeniu: etica seculară, etica raționalistă, etica evoluționistă, etica contractualistă.

Expertiza etică fără religie se bazează pe ideea că oamenii pot avea valori și principii etice solide și pot face alegeri morale în absența credinței religioase. Această abordare recunoaște diversitatea credințelor și se concentrează pe angajamentul de a respecta demnitatea umană și valorile fundamentale, indiferent de convingeri religioase individuale.

Iată doar câteva din aspectele unor importante controverse contemporane, abordate cu mult curaj și probitate în cartea Prof. Dr. Mircea Gelu Buta - o piatră de hotar în abordarea complexă a acestei discipline.

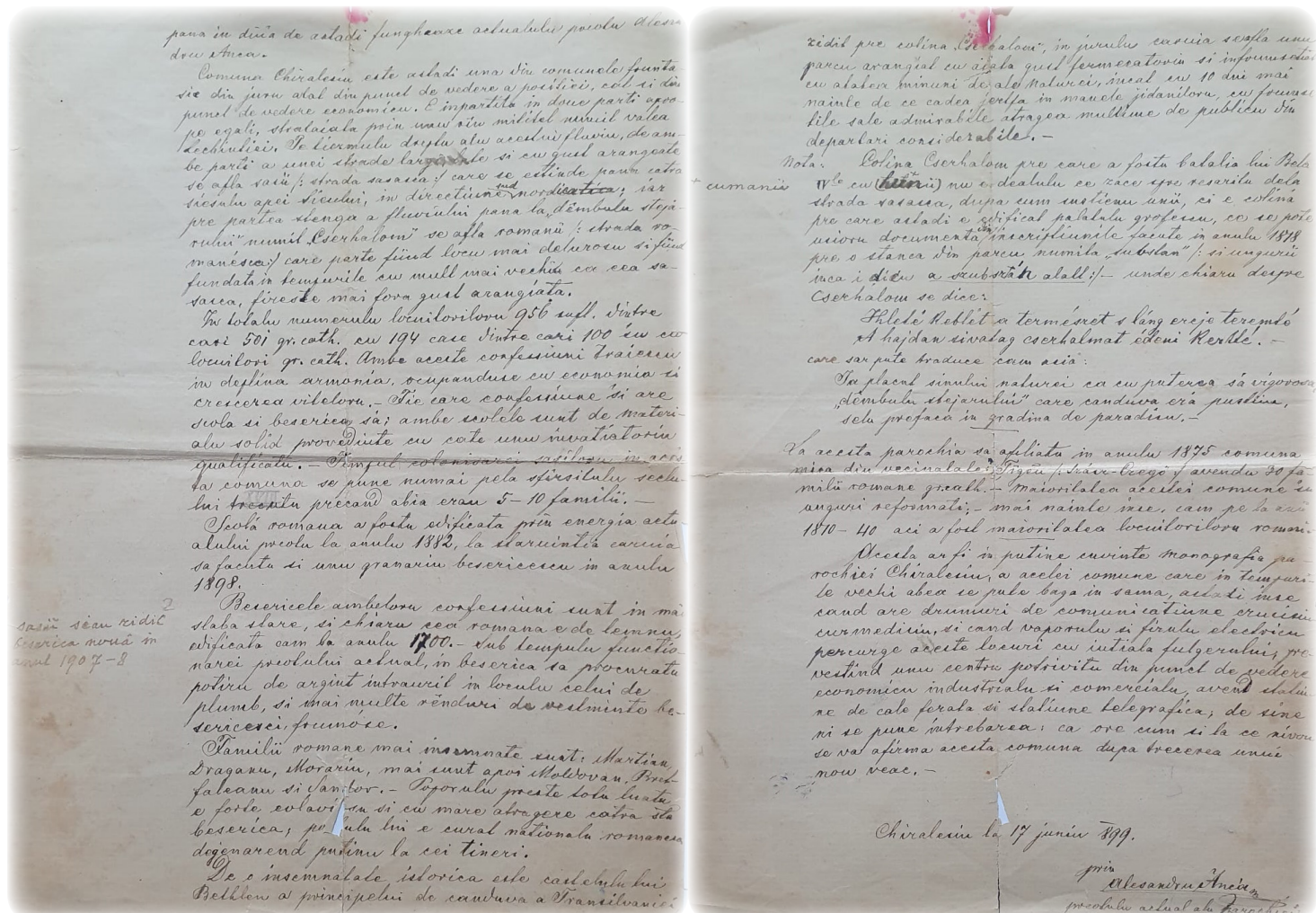
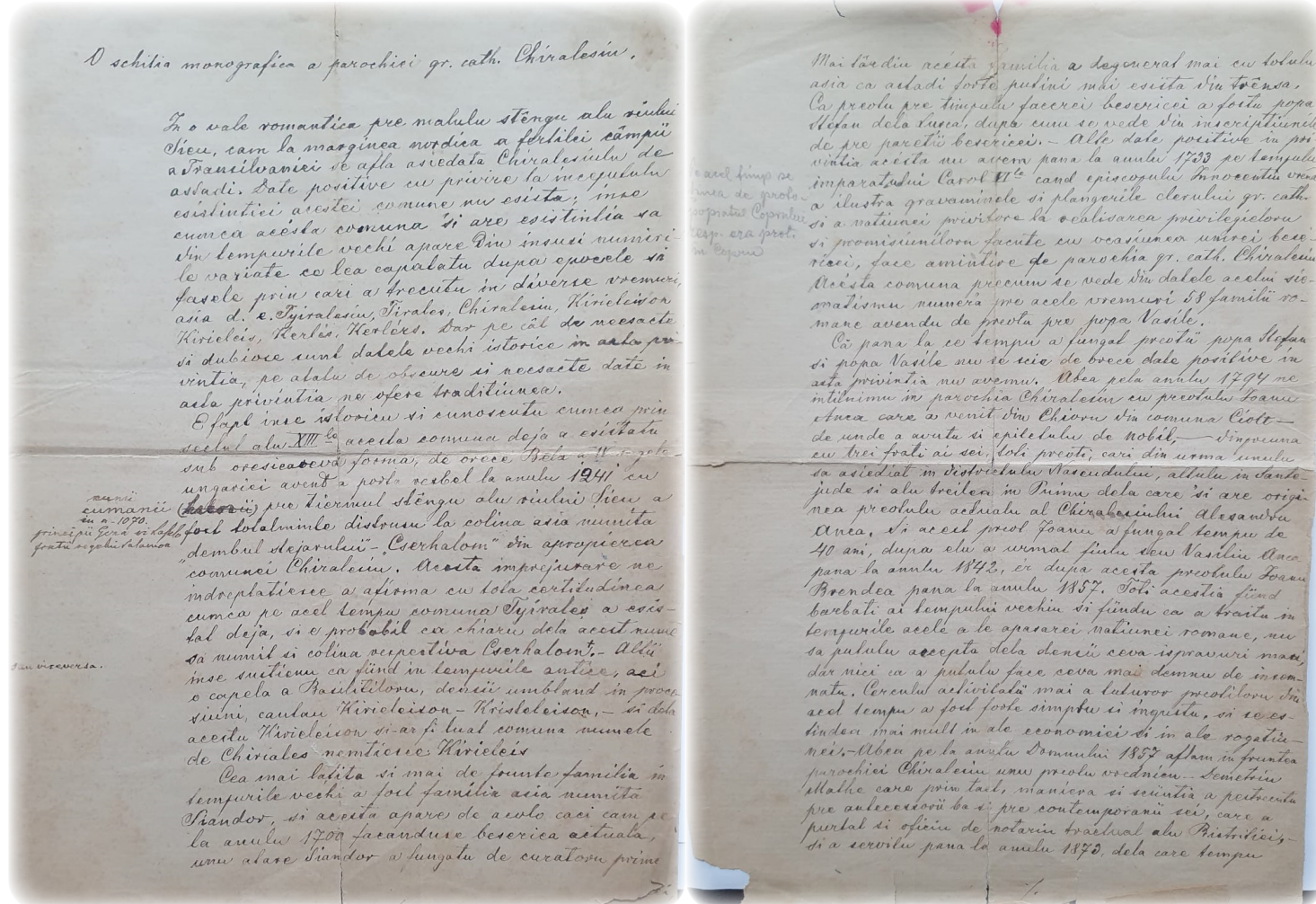
T. Săsărman

O monografie a Chiraleșului din 1899, autor preotul Alexandru Anca, condamnat în procesul Memorandiștilor

La 1899, preotul Alexandru Anca a scris o „Schiță monografică a Parohiei greco-catolice Chiraleș”, un document interesant ce surprinde prin date și informații existente la acea perioadă, istoria unei așezări milenare și starea la zi la sfârșit de secol XIX. Aflăm că prin secolul al XIII-lea „această comună exista sub aceeași formă”, menționând și bătălia de la 1078. Chiraleșul era – scria și pr. prof. N. Feier – capitala Prințului român ortodox Osul cel Mare care avea lângă locul bătăliei o mănăstire, iar N. Iorga o numește străvechea și marea mănăstire bistrițeană de dinainte de venirea ungurilor.

Autorul monografiei Chiraleșului de la 1899, preotul Al. Anca, a slujit comunitatea de aici între anii 1873-1930. S-a îngrijit de enoriașii săi și sub oblăduirea lui s-a făcut școală pentru copiii românilor, în 1882. A lutat pentru drepturile românilor, fiind condamnat la doi ani de închisoare în procesul Memorandiștilor. Sub acest preot s-a început ridicarea unei noi biserici ce va fi sfințită la 1934.

Documentul din 1899 se încheie cu următoarea întrebare: „Cum și la ce nivel se va afirma această comună după trecerea unui nou veac?”

Redacția:

***

Se distribuie gratuit împreună cu ziarul Răsunetul

***

Marcă înregistrată

***

Redactor șef: Menuț Maximilian; Editor coordonator: Gabriela Ciomei; Redactori: Olimpiu Nușfelean, Icu Crăciun; Prezentare grafică: Maxim Dumitraș; Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu;

Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud: Irina Petraș - președinte de onoare, Menuț Maximilian - președinte, Icu Crăciun, Vasile George Dâncu, Virgil Rațiu - vicepreședinți;

Adresa: str. Petre Ispirescu, nr.14C, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro, menutmaximilian@yahoo.com.